

דרכה של ישראל לשגשוג כלכלי וחברתי

עורך: ד"ר מיכאל שראל

פורום קהלת לכלכלה

סיוון תשפ"ב | יוני 2022

דרכה של ישראל לשגשוג כלכלי וחברתי

עורך: ד"ר מיכאל שראל

פורום קהלת לכלכלה

סיוון תשפ"ב | יוני 2022

דרכה של ישראל לשגשוג כלכלי וחברתי

עורך: ד"ר מיכאל שראל

השתתפו בהכנת הספר: מיכאל שראל, אריאל קרלינסקי, תום שדה, ערן יוגב.
עורך הספר והמחברים מבקשים להודות לשקד מענה, סיון להבי, דוד אלקיים ומאיר רובין על הערותיהם המועילות.

הופק על-ידי פורום קהלת לכלכלה
עיצוב: סטודיו אמונה כרמל

סיוון תשפ"ב, יוני 2022
מסת"ב: 9-978-965-7796-00-9 ISBN:

תוכן עניינים

7	.....	הקדמה
9	.....	פרק 1 ביצועי כלכלת ישראל בהשוואה בין-לאומית
23	.....	פרק 2 מערכת הבריאות - תשומות, תפוקות ומדדי יעילות
45	.....	פרק 3 חרדים לעתיד: השתלבות גברים חרדים בהשכלה, בתעסוקה ובהכנסה
61	.....	פרק 4 דיור ושוק הדירות
73	.....	פרק 5 רשויות מקומיות, שלטון מרכזי ומה שביניהם: איפה הכסף?

הקדמה

ללא היכרות עובדתית מספיקה עם הנתונים והמגמות. הנושא של הפרק השלישי הוא **ההשתלבות (או חוסר ההשתלבות) של גברים חרדים בהשכלה, בתעסוקה ובהכנסה** - אחד הנושאים החשובים (ואולי אף החשוב ביותר) מבחינת מידת השפעתם על השגשוג הכלכלי והחברתי בישראל בעשורים הקרובים. הפרק הרביעי עוסק בנושא הנמצא אולי בראש השיח התקשורת והציבורי בתקופה האחרונה - **דיור ושוק הדירות**. למרבה הצער, גם השיח בנושא זה וגם החלטות המדיניות שמקבלות הממשלה והכנסת, מנותקים לעיתים מתשתית הנתונים ומהניתוח הכלכלי המקצועי המבוסס על נתונים אלה. הפרק החמישי מציג את נושא **הרשויות המקומיות והקשרים הכספיים בין לבין השלטון המרכזי**. היכרות מעמיקה עם הנתונים בתחום זה חיונית הן בהקשר של השיח הציבורי על אי-שוויון בין הרשויות המקומיות הן על רקע היוזמות לביזור סמכויות מהשלטון המרכזי לשלטון המקומי.

בהכנת ספר זה נעשה מאמץ רב להשתמש שימוש מושכל ומדויק במגוון של מקורות נתונים, בליקוטם, בעיבודם ובהצגתם בדרכים מקוריות ומעניינות. אנו מקווים כי לא נפלה תחת ידינו טעות בעשותנו כן, ומזמינים את הקוראים להביא לתשומת ליבנו שגיאות אם תימצאנה.

בתוך כך אנו מזמינים את קהל הקוראים לעיין באופן ביקורתי בטענותינו ובהנחות והמתודולוגיות העומדות מאחוריהן, לאתגרן ולהעיר לנו בנוגע אליהן. המעוניינים לעשות כן, וכך גם מי שמבקשים לקבל עותק קשיח של ספר זה או של פרסומים אחרים של פורום קהלת לכלכלה, מוזמנים לפנות באמצעות כתובת הדוא"ל: office@kohelet.org.il

ספר תרשימים זה הוא הרביעי בסדרה שמפרסם פורום קהלת לכלכלה (הספר הראשון פורסם בספטמבר 2015). מטרתו של ספר התרשימים להציע, באמצעות כמה הבזקים נושאים, תמונה רחבה של הכלכלה הישראלית, תוך מתן דגש על סוגיות יסוד אחדות ובניסיון לאתגר תפיסות מקובלות.

ספר התרשימים כולל חמישה פרקים, הדנים בנושאים הנמצאים כיום בלב השיח הכלכלי-חברתי בישראל בקרב קובעי המדיניות, הפקידות הבכירה במשרדי הממשלה, הכלכלנים באקדמיה ובמכוני המחקר, התקשורת והציבור הרחב.

רמת המורכבות של התרשימים הכלולים בספר מגוונת, אך כולם משתייכים למאמץ הכולל לשקף באופן מיטבי, באמצעות מספר מצומצם של תרשימים, את התופעות המרכזיות שניתן להצביע עליהן בתחומים השונים.

הפרק הראשון מציג תמונה רחבה של **ביצועי כלכלת ישראל בהשוואה בין-לאומית** - הן במבט ארוך טווח הן בהסתכלות על תקופת משבר הקורונה וההתאוששות ממנו. הפרק השני עוסק **בתשומות מערכת הבריאות, תפוקותיה ויעילותה** - סוגיות שהשיח הציבורי עוסק בהן רבות, לעיתים

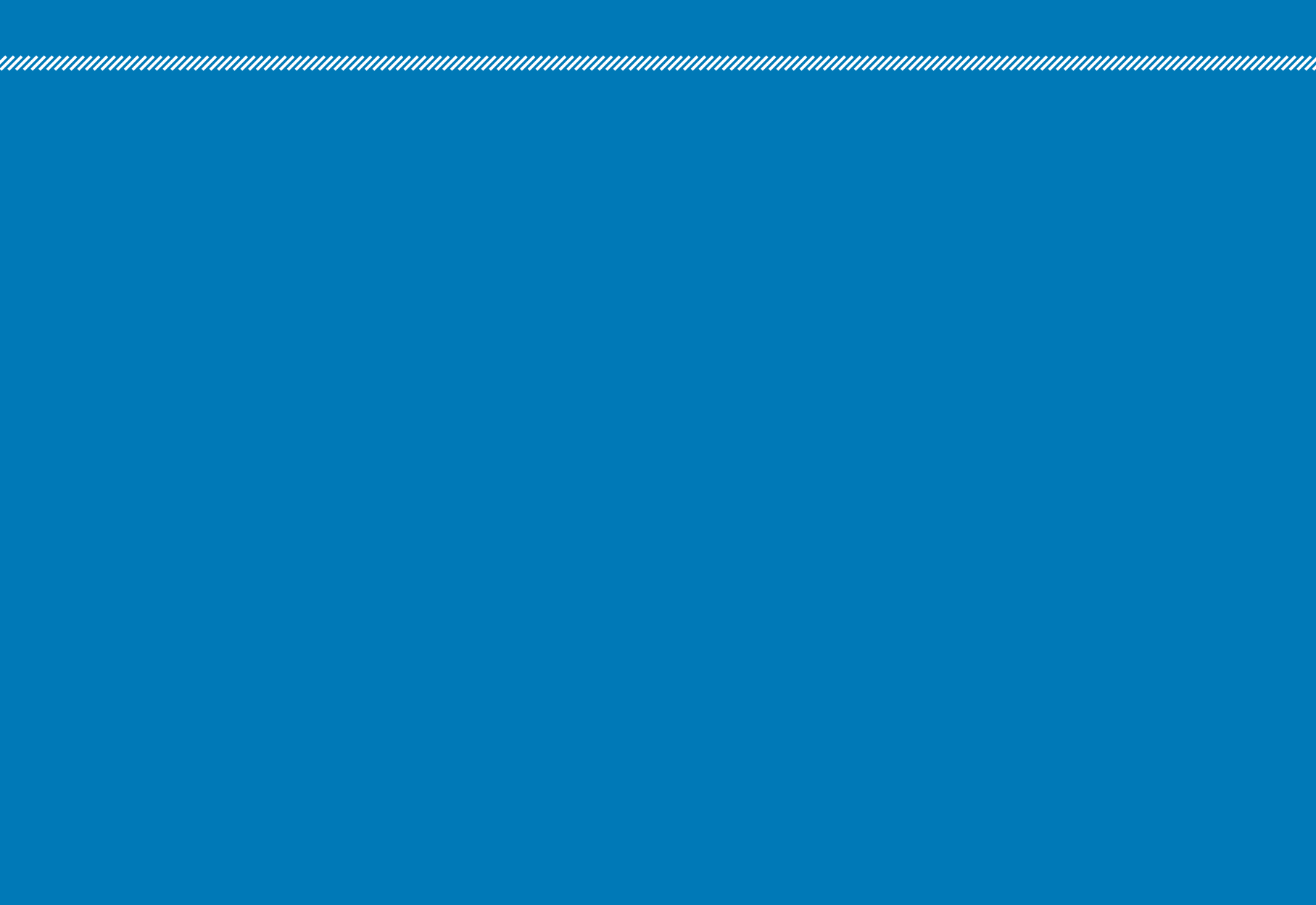

1

ביצועי כלכלת ישראל בהשוואה בין-לאומית

מיכאל שראל

נקודות מרכזיות

ההתאוששות ממשבר הקורונה הייתה הרבה יותר מרשימה בישראל מבמדינות מתקדמות אחרות.

הפערים בתוצר ובהכנסות לעומת ארצות הברית ויתר המדינות המתקדמות עדיין גדולים, למרות צמיחה גבוהה יותר בישראל.

שיעור האבטלה בישראל, שהיה גבוה מאוד לפני 15 שנים, ירד בהדרגה. כיום הוא דומה לשיעור האבטלה בארצות הברית ונמוך בהרבה מממוצע שיעורי האבטלה במדינות המתקדמות.

היצוא הישראלי זינק בתקופת משבר הקורונה, לאחר שנים רבות של גידול איטי מאוד.

מאזן התשלומים של ישראל התאפיין ב-15 השנים האחרונות בעודף ניכר בחשבון השו"ת.

הגירעון במאזן התקציבי של הממשלה הרחבה היה גבוה לפני הכניסה למשבר הקורונה, אך בשנת 2022 הוא הצטמצם.

החוב הציבורי בישראל נמוך בהרבה מבארצות הברית, אך הוא עדיין גבוה מ-60 אחוזי תוצר.

החיסכון הלאומי התרחב, וכיום הוא גבוה בהשוואה בין-לאומית.

האינפלציה בישראל הייתה נמוכה, וצפויה להמשיך להיות נמוכה.

המחירים בישראל גבוהים בהשוואה בין-לאומית, ובין היתר משקפים את חוזק המטבע המקומי.

קצב גידול האוכלוסייה בישראל מהיר בהרבה בהשוואה למדינות מתקדמות אחרות.

פרק זה מציג את ביצועי כלכלת ישראל בהשוואה בין-לאומית - לארצות הברית ולממוצע של 36 מדינות מתקדמות*. לשם ההשוואה נבחרו ארבע נקודת זמן: שנת 2007 (לאחר ההתאוששות מהמשבר הקשה בתחילת המאה ולפני הכניסה למשבר הפיננסי העולמי); שנת 2019 (לאחר ההתאוששות מהמשבר הפיננסי ולפני הכניסה למשבר הקורונה); שנת 2022 (כיום - לאחר ההתאוששות ממשבר הקורונה); ושנת 2027 (סוף תקופת התחזיות של קרן המטבע הבין-לאומית).

כל הנתונים מקורם בעיבודי פורום קהלת לכלכלה לנתונים ולתחזיות של קרן המטבע הבין-לאומית, World Economic Outlook - April 2022.

* המדינות המתקדמות - על פי הגדרת קרן המטבע (Advanced Economies) למטע ארבע כלכלות קטנות מאוד (אנדורה, מקאו, סן מרינו ופוארטו ריקו) אשר הנתונים שלהן היו בחלקם חסרים.

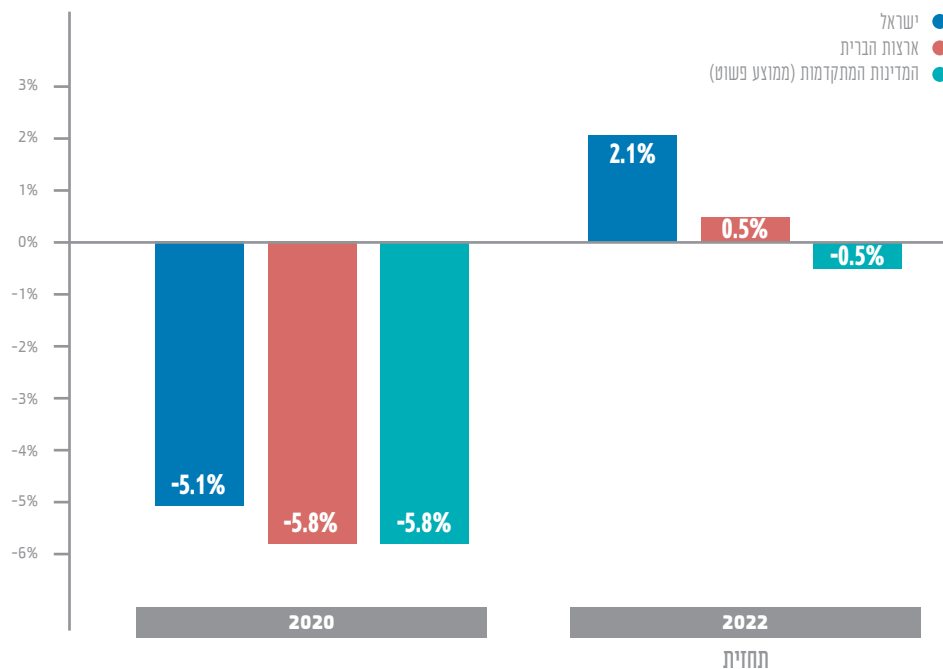
//1.1

ההתאוששות ממשבר הקורונה הייתה הרבה יותר מרשימה בישראל מבמדינות מתקדמות אחרות

משבר הקורונה השפיע על הצמיחה בישראל בשנת 2020 כמעט באותה מידה כמו על הצמיחה במדינות מתקדמות אחרות. אולם ההתאוששות מהמשבר בשנים 2021 ו-2022 הייתה הרבה יותר מרשימה בישראל. הצמיחה המצטברת בין 2019 ל-2022 בישראל גדולה ב-2.1 נקודות אחוז מהתחזית באוקטובר 2019, שהוכנה לפני פרוץ המשבר.

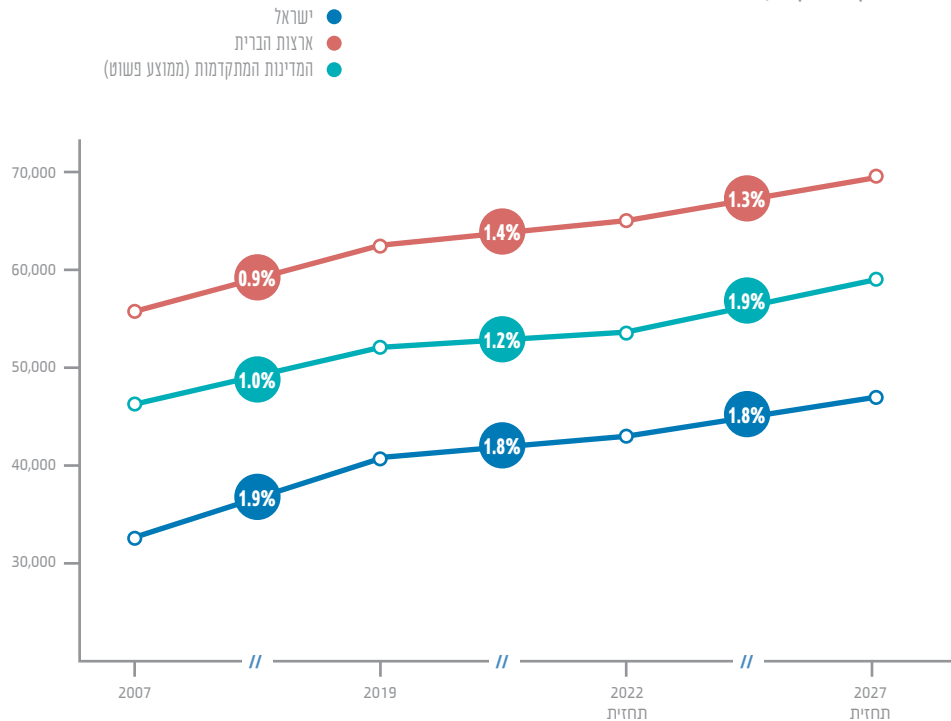
ההשפעה של משבר הקורונה וההתאוששות ממנו על הצמיחה

הפער בין אומדני קרן המטבע הבינ-לאומית באפריל 2022 לאומדנים באוקטובר 2019 של השינוי הלוגריתמי בין התוצר לנפש בשנת 2019 לתוצר לנפש בשנים 2020 ו-2022

התוצר לנפש, במונחי מחירים קבועים של שנת 2017

(דולרים מתוקני כוח קנייה)

המספרים המוצגים בתרשים מייצגים שיעורי שינוי בממוצע שנתי על פני התקופות השונות.

//1.2

הפערים בתוצר ובהכנסות לעומת ארצות הברית ויתר המדינות המתקדמות עדיין גדולים, למרות צמיחה גבוהה יותר בישראל

התוצר לנפש, ואיתו ההכנסה לנפש, גדלו ב-15 השנים האחרונות בישראל בקרוב ל-2% בשיעור שנתי, מהר יותר מבארצות הברית וממוצע המדינות המתקדמות. עם זאת, הפערים נותרו גדולים: רמת התוצר לנפש בישראל בשנת 2022 עומדת על 66% מהרמה בארצות הברית ועל 80% מהרמה הממוצעת במדינות המתקדמות. הפערים כמעט ולא צפויים להצטמצם בחמש השנים הבאות.

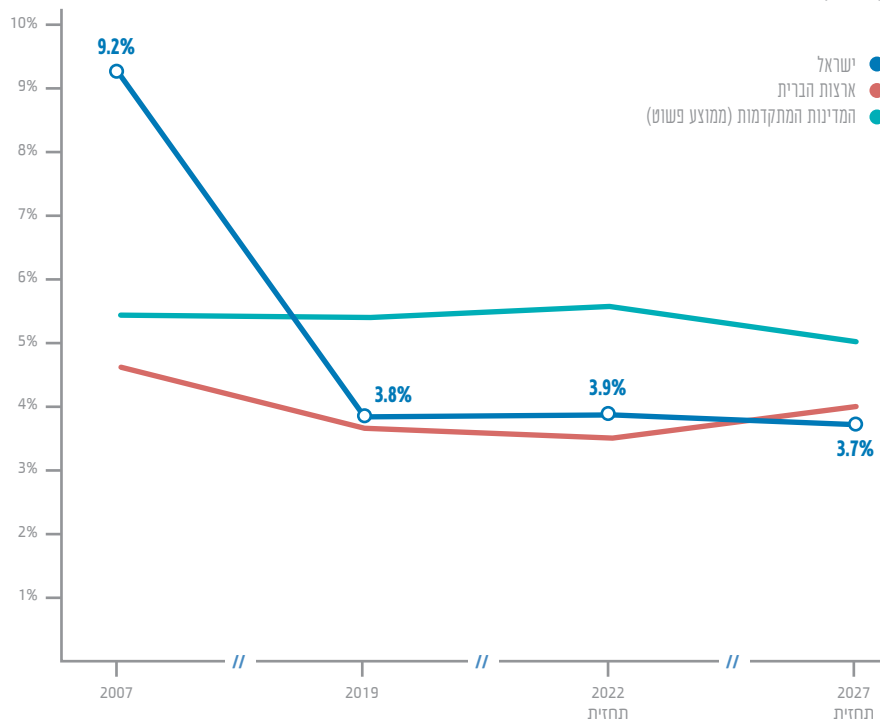
//1.3

שיעור האבטלה בישראל, שהיה גבוה מאוד לפני 15 שנים, ירד בהדרגה. כיום הוא דומה לשיעור האבטלה בארצות הברית ונמוך בהרבה ממוצע שיעורי האבטלה במדינות המתקדמות

שיעור האבטלה בישראל, שהיה גבוה מאוד לפני 15 שנים, ירד בהדרגה והגיע לרמה הנמוכה מ-4% ערב משבר הקורונה - בדומה למצב בארצות הברית ונמוך בהרבה לעומת ממוצע המדינות המתקדמות. בשנת 2022 שיעור האבטלה חזר לרמה זו, לאחר עלייה זמנית בתקופת המשבר.

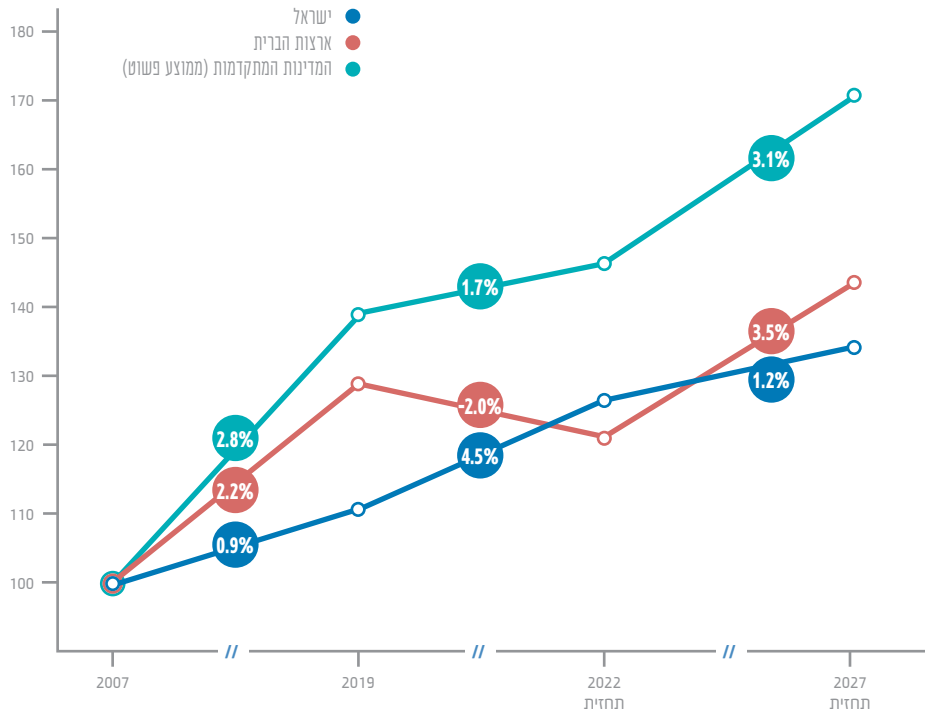
שיעור האבטלה

(אחוזים)

התפתחות היצוא הריאלי לנפש

אינדקס - שנת 2007=100

היצוא הריאלי כולל את סך יצוא הסחורות והשירותים במחירים קבועים. המספרים המוצגים בתרשים מייצגים שיעורי שינוי בממוצע שנתי על פני התקופות השונות.

//1.4

היצוא הישראלי זינק בתקופת משבר הקורונה, לאחר שנים רבות של גידול איטי מאוד

דווקא בתקופת משבר הקורונה נרשם זינוק מרשים ביצוא הישראלי, על רקע השגשוג בענף ההיי-טק.

זינוק זה בולט במיוחד בהשוואה להצטמקות ממוצע היצוא במדינות המתקדמות, נוכח השפל בענף התיירות העולמי. בשנים שלפני המשבר ביצועי היצוא הישראלי היו רדודים, וכך צפוי להיות המצב גם בחמש השנים הבאות.

//1.5

מאזן התשלומים של ישראל התאפיין ב-15 השנים האחרונות בעודף ניכר בחשבון השוטף

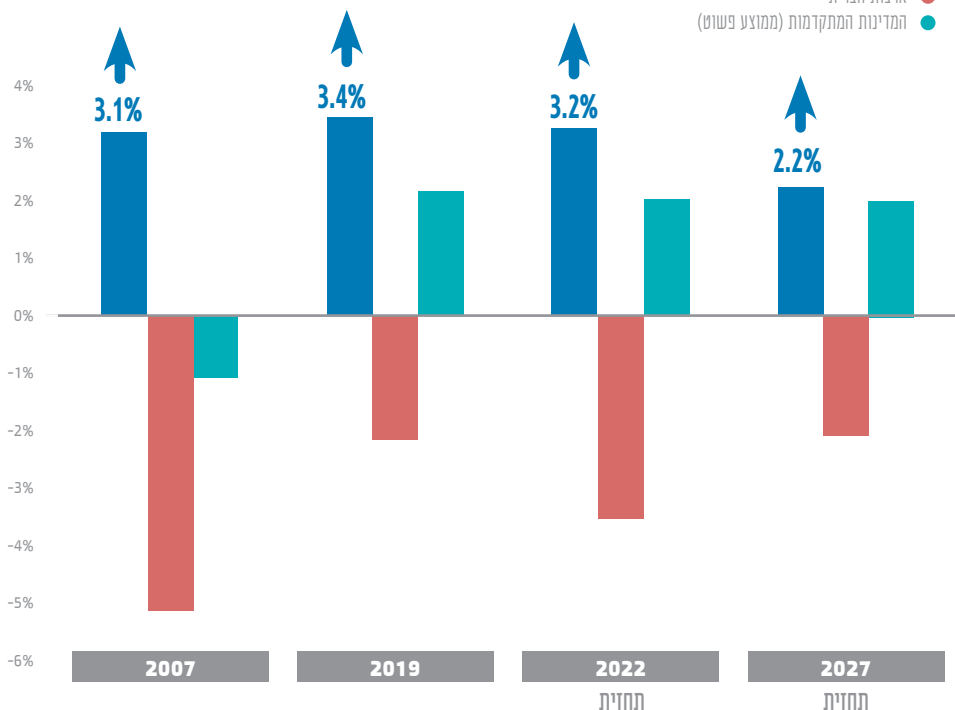
מאזן התשלומים של ישראל התאפיין בעודף ניכר בחשבון השוטף כבר בשנת 2007.

במשך 15 השנים האחרונות עודף זה נותר יציב ואף התרחב מעט, בין היתר על רקע גילויי מאגרי הגז הטבעי והצמצום ביבוא חומרי אנרגיה. העודף בחשבון השוטף היווה גורם מרכזי להתחזקות המתמשכת של השקל.

החשבון השוטף במאזן התשלומים

(אחוזי תוצר)

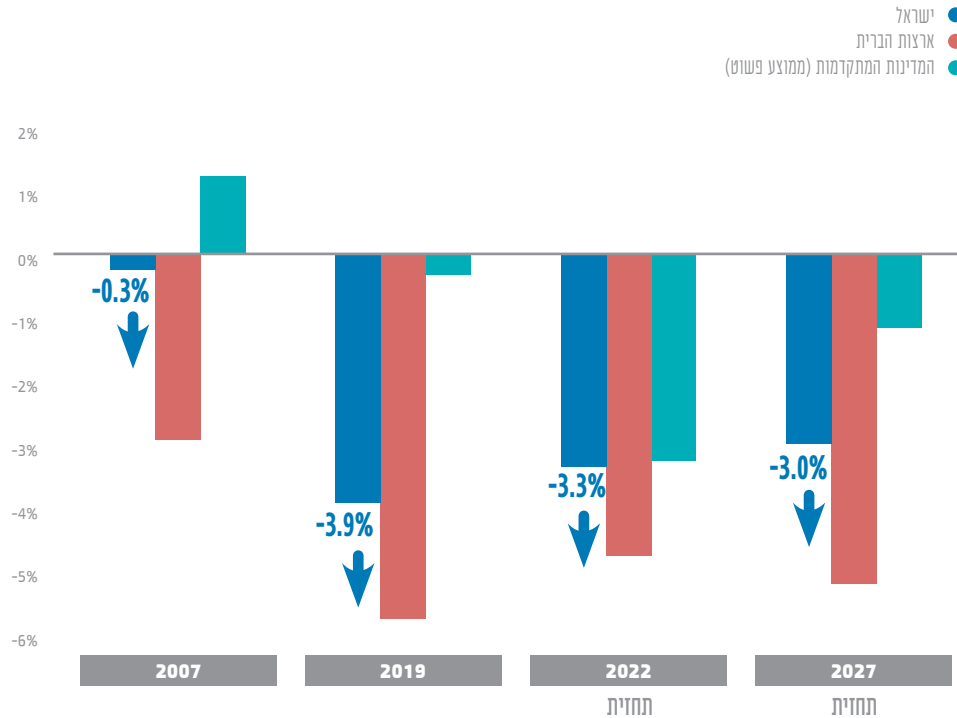
● ישראל
● ארצות הברית
● המדינות המתקדמות (ממוצע פשוט)

המאזן התקציבי של הממשלה הרחבה

(אחוזי תוצר)

//1.6

הגירעון במאזן התקציבי של הממשלה הרחבה היה גבוה לפני הכניסה למשבר הקורונה, אך בשנת 2022 הוא הצטמצם

הגירעון במאזן התקציבי של הממשלה הרחבה היה גבוה יחסית ב-15 השנים האחרונות, לאחר שכמעט התאפס בשנת 2007. בשנת 2022 הגירעון אינו גבוה בהשוואה בין-לאומית, אך הוא עדיין משמעותי.

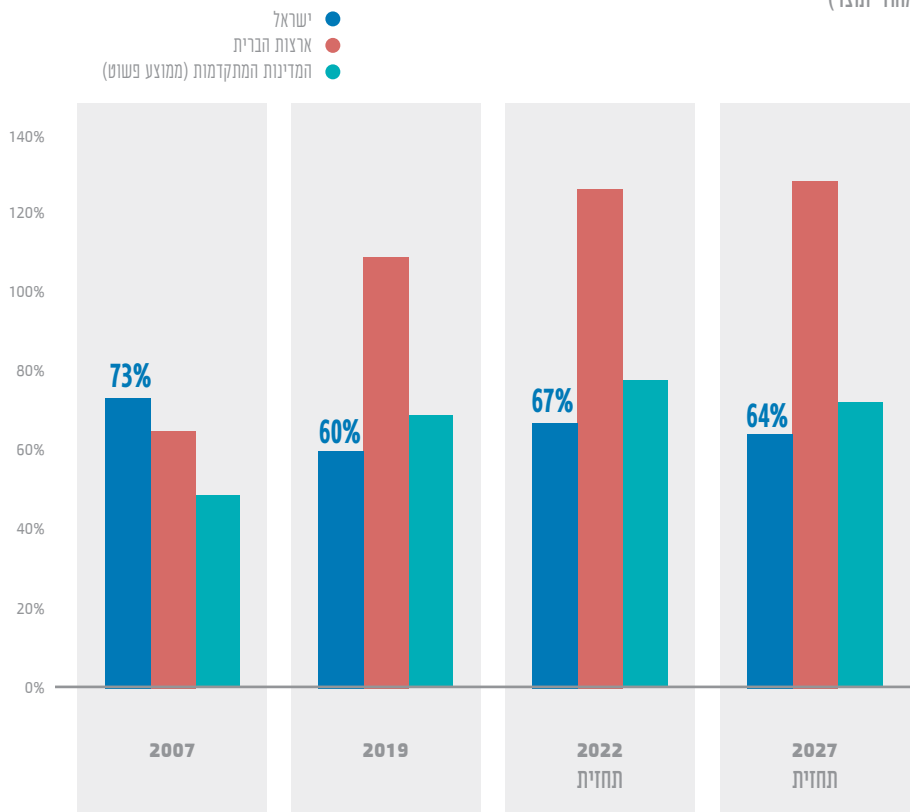
על רקע המצב הטוב במשק והאבטלה הנמוכה, נראה שהגירעון הוא כמעט כולו מבני, ובשנים הבאות יידרשו מאמצים תקציביים כדי להפחיתו.

הממשלה הרחבה כוללת, מלבד הממשלה המרכזית, גם את המוסד לביטוח לאומי, הרשויות המקומיות, וגופים נוספים.

//1.7

החוב הציבורי

(אחוזי תוצר)

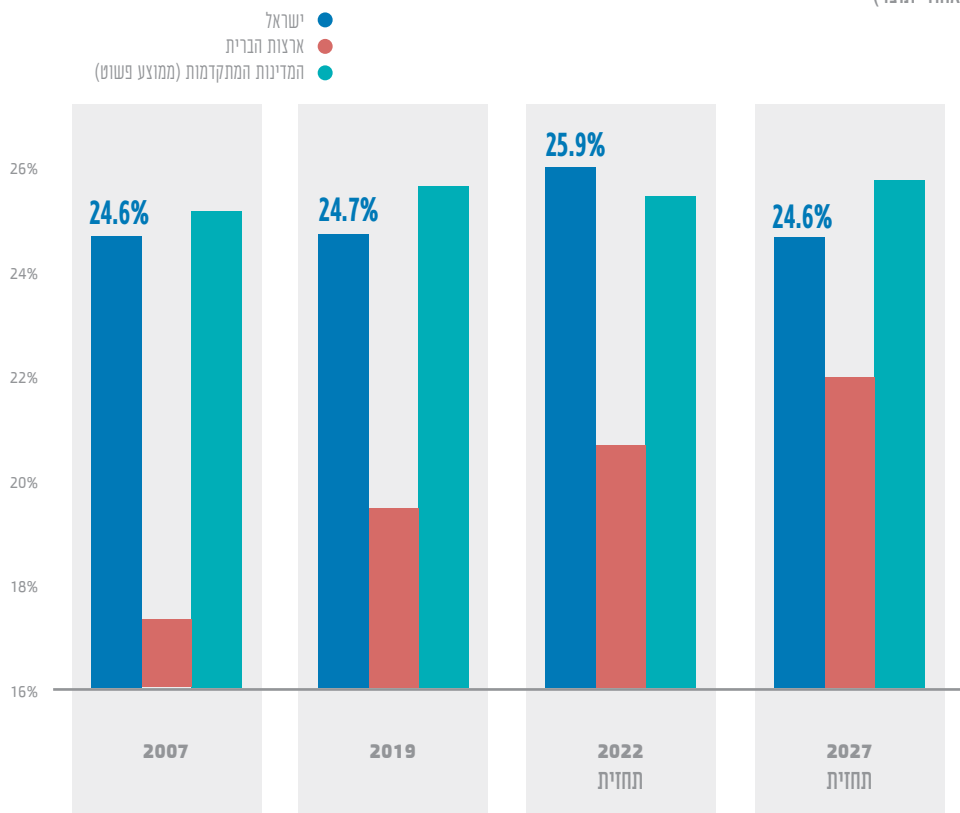

החוב הציבורי בישראל נמוך בהרבה מבארצות הברית, אך הוא עדיין גבוה מ-60 אחוזי תוצר

יחס החוב-תוצר בישראל הצטמצם מעט בין 2007 ל-2019, אך היעד של פחות מ-60% טרם הושג, וגם לא צפוי להיות מושג בחמש השנים הבאות. יחס החוב-תוצר במדינות אחרות, ובמיוחד בארצות הברית, גבוה בהרבה מבישראל, אך הדבר לא בהכרח מצביע על מדיניות נבונה. קיימת גם טענה שהסיכונים הגאו-פוליטיים בישראל הרבה יותר משמעותיים, ולכן הפחתה של יחס החוב-תוצר נדרשת לחיזוק חופש הפעולה של המדיניות התקציבית והביטחון הלאומי.

החיסכון הלאומי

(אחוזי תוצר)

//1.8

החיסכון הלאומי התרחב, וכיום הוא גבוה בהשוואה בין-לאומית

החיסכון הלאומי, המושפע מהתנהגות הממשלה, משקי הבית והמגזר העסקי, גדל מעט ב-15 השנים האחרונות. החיסכון בישראל בשנת 2022 גבוה מהממוצע במדינות המתקדמות וגבוה בהרבה מבארצות הברית. הוא צפוי להצטמצם מעט בחמש השנים הקרובות.

//1.9

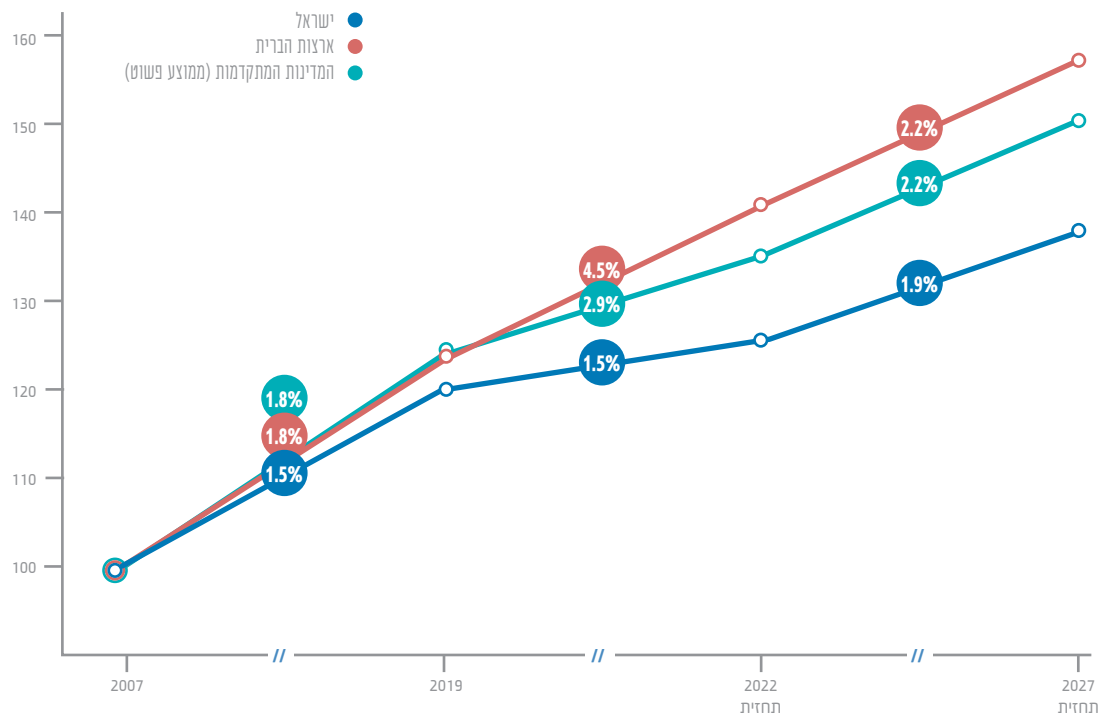
האינפלציה בישראל הייתה נמוכה, וצפויה להמשיך להיות נמוכה

השיעור השנתי של האינפלציה בישראל היה נמוך יחסית ב-15 השנים האחרונות - בחלק התחתון של יעד האינפלציה (1%-3%) ונמוך בהרבה מבמדינות מתקדמות אחרות, כאשר הפער לעומת ארצות הברית בולט במיוחד במשבר הקורונה ובהתאוששות ממנו.

המספרים המוצגים בתרשים מייצגים שיעורי שינוי בממוצע שנתי על פני התקופות השונות.

התפתחות מדד המחירים לצרכן

(אינדקס - שנת 2007=100)

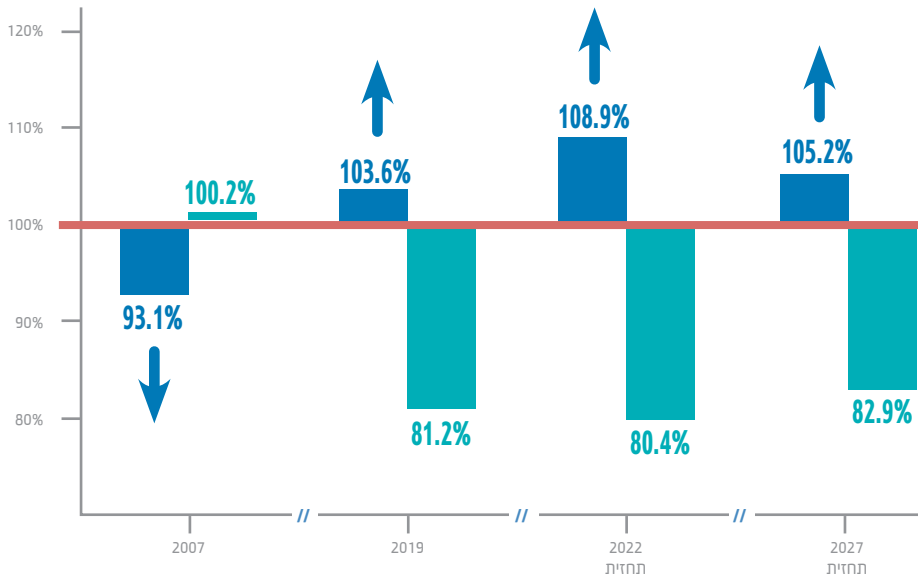

//1.10

רמת מחירי התוצר בהשוואה בין-לאומית

(אחוזים מרמת המחירים בארצות הברית)

● ישראל
● ארצות הברית
● המדינות המתקדמות (מוצע פשוט)

המחירים בישראל גבוהים בהשוואה בין-לאומית, ובין היתר משקפים את חוזק המטבע המקומי

המחירים בישראל, שלפני 15 שנים היו נמוכים מבארצות הברית וממוצע המדינות המתקדמות, ערב משבר הקורונה כבר היו גבוהים מבארצות הברית וגבוהים בהרבה לעומת ממוצע המדינות המתקדמות.

שינוי זה לא משקף אינפלציה גבוהה (היא הייתה דווקא נמוכה יותר בישראל), אלא התחזקות משמעותית של השקל - המטבע המקומי - על רקע העוצמה במאזן התשלומים. רמת המחירים הגבוהה משקפת גם חסמי יבוא, חוסר תחרות, רגולציה יתרה והגנה מוגזמת על יצרנים מקומיים.

//1.11

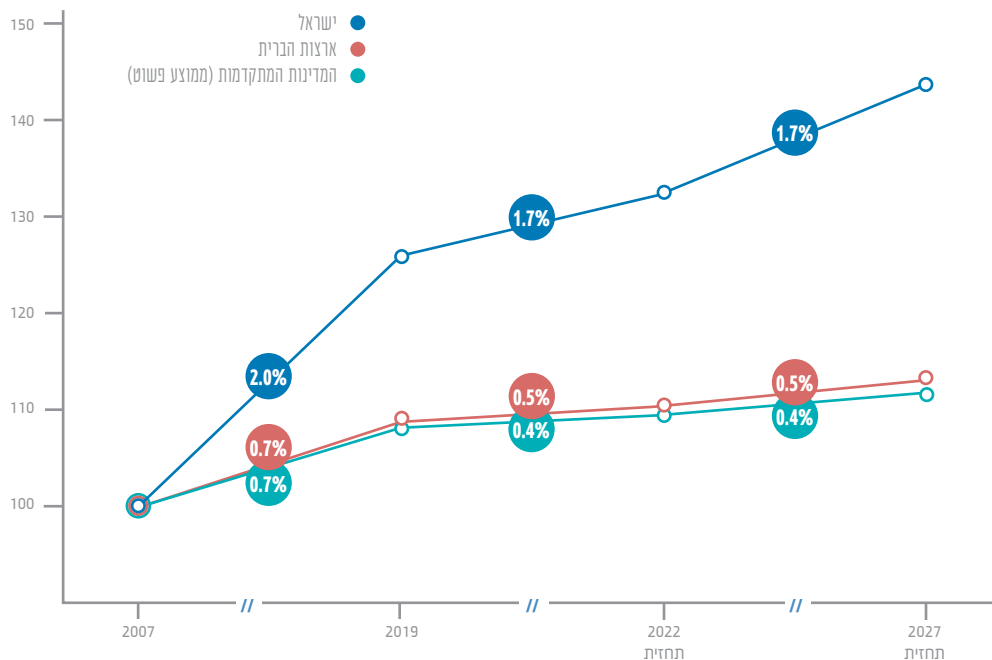
קצב גידול האוכלוסייה בישראל מהיר בהרבה בהשוואה למדינות מתקדמות אחרות

קצב גידול האוכלוסייה בישראל - גם ב-15 השנים האחרונות וגם הקצב הצפוי בחמש השנים הבאות - מהיר בהרבה במדינות מתקדמות אחרות.

גידול האוכלוסייה המהיר משפיע רבות על משתנים מקרו-כלכליים מרכזיים ומחייב, בהקשרים שונים, מדיניות כלכלית-חברתית שונה במדינות האחרות.

התפתחות סך האוכלוסייה

(אינדקס - שנת 2007=100)

המספרים המוצגים בתרשים מייצגים שיעורי שינוי בממוצע שנתי על פני התקופות השונות.

2

מערכת הבריאות - תשומות, תפוקות ומדדי יעילות

תום שדה

מערכת הבריאות בישראל היא מערכת איכותית, זולה ויעילה. למרות זאת, טענות רבות על "קריסת" מערכת הבריאות הישראלית ועל "יבוש" תקציבי של המערכת עולות חדשות לבקרים בשיח הציבורי. בפרק זה נראה כי הנתונים לא תומכים בטענות אלה, ובפרט:

ההוצאה הציבורית על בריאות עלתה לאורך השנים גם לאחר תקנון גורמים רלוונטיים.

הירידה בחלק מהתשומות של המערכת (כגון רופאים ואחיות) נבלמה.

תפוקות המערכת טובות ויעילותה גבוהה.

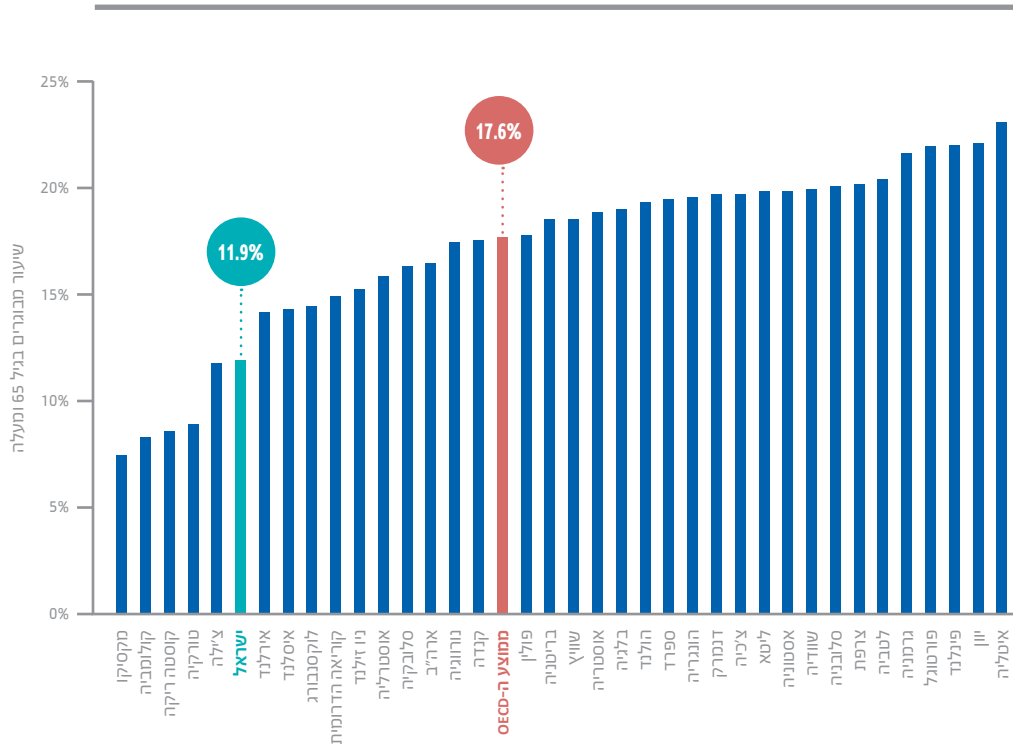

חשוב לציין שלמרות התמונה הוורודה שעולה מהתרשימים, למערכת הבריאות הישראלית בעיות לא מעטות, בהן מנגנוני התקשרות בעייתיים בין קופות החולים לבתי החולים, תמריצים פגומים לפעילות בתי החולים, ניגודי עניינים של ההסתדרות הרפואית, תמריצים בעייתיים בהתנהלות הקופות עצמן ועוד.

שיעור המבוגרים בישראל נמוך לעומת רוב מדינות ה-OECD, דבר המשפיע משמעותית על תפקוד מערכת הבריאות של המדינה ועל עלותה

// 2.1

שיעור המבוגרים בגיל 65 ומעלה במדינות ה-OECD, שנת 2019

ידוע ממחקרים בעולם ומהנתונים התקציביים של המדינות השונות שמבוגרים צורכים יותר שירותי בריאות מצעירים. כדי להתחשב במבנה הגילים השונה בין המדינות ולהשוות בצורה הוגנת ביניהן, נעשה שימוש בתקנון לגילים באמצעות מושג שנקרא "נפש תקנית", שמתאר צריכה אחידה של שירותי בריאות בקרב בני גיל שונה. לדוגמה, גבר בן 85 צורך פי 4.4 יותר שירותי בריאות מאשר הצריכה הממוצעת ופי 10 מגבר בתחילת שנות ה-20 לחייו. לפיכך הגבר הקשיש יקבל משקל גדול פי 10 מהצעיר בחישוב מספר הנפשות התקניות.

בתרשימים השונים נעשה תקנון לפי מחקרם של אחדות, פוליצר ובן נון (2016), "פרופיל ההוצאה על בריאות לפי גיל בישראל ובמדינות OECD".

מקור: עיבודי פורום קהלת לכלכלה לנתוני ארגון ה-OECD.

תשומות

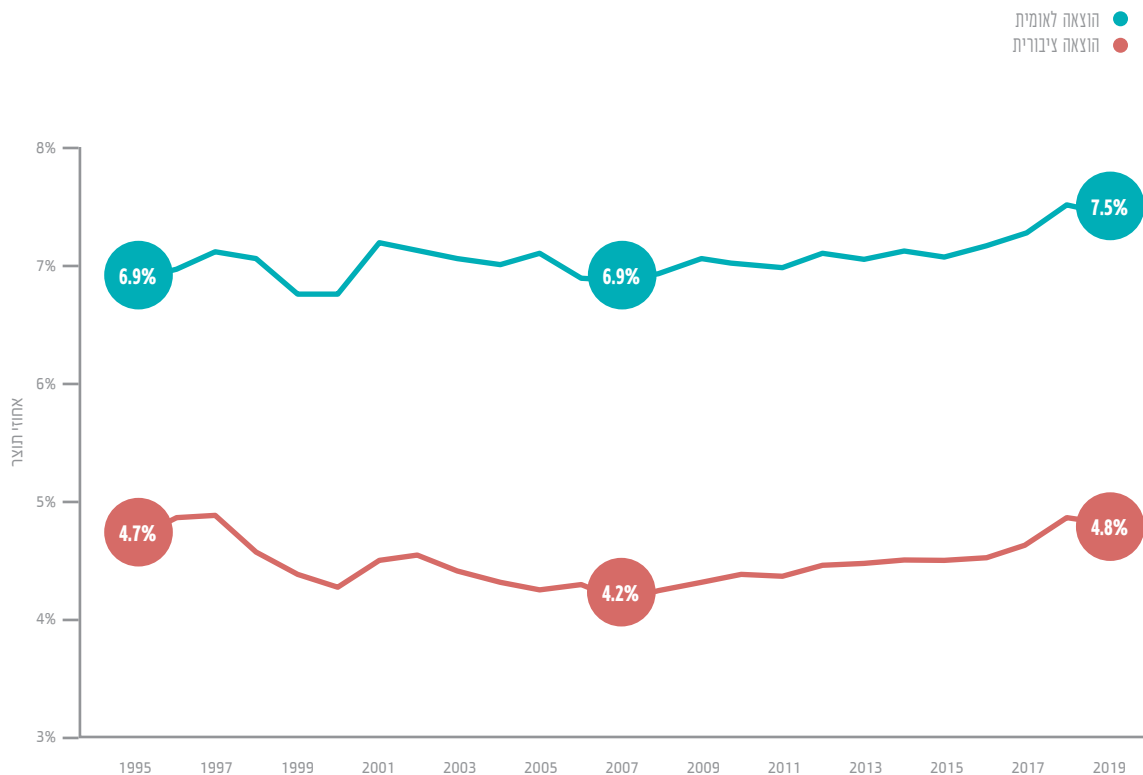

// 2.2

ההוצאות הלאומית והציבורית על בריאות גדלו בעשור האחרון מהר יותר מהתוצר

מקור: עיבודי פורום קהלת לכללה לנתוני ארגון ה-OECD.

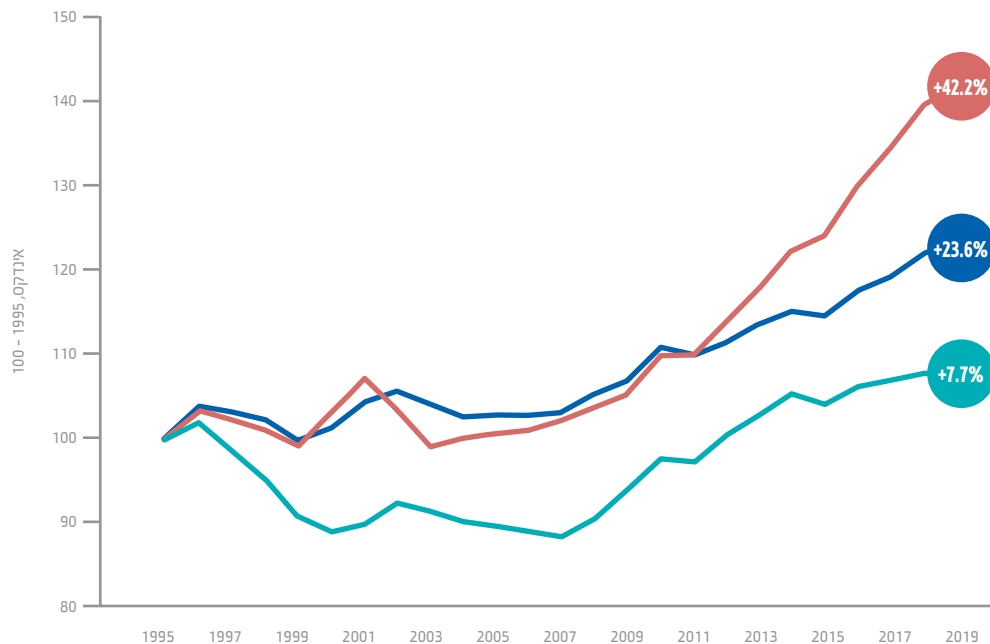
ההוצאה הציבורית והלאומית על בריאות בישראל, באחוזי תוצר

// 2.3

הוצאה ציבורית על בריאות לנפש תקינית*, מתוקננת לפי מדדי מחירים שונים

- מדד הוצאה ציבורית לבריאות לנפש תקינית ומנוכה במדד המחירים לצרכן
- מדד הוצאה ציבורית לבריאות לנפש תקינית ומנוכה במדד מחירי הבריאות
- מדד הוצאה ציבורית לבריאות לנפש תקינית ומנוכה במדד שכר ממוצע

ההוצאה הציבורית על בריאות עלתה בעשור האחרון, גם לאחר התחשבות בגורמים שונים

ההוצאה הציבורית הריאלית לבריאות מושפעת ממחירי הבריאות ומההתפלגות המשתנה של הגילים באוכלוסייה. לאחר התחשבות באלו ניכרת עליה בהוצאה הריאלית לנפש.

*ראו הסבר בתרשים הראשון

מקור: עיבודי פורום קהלת לכללה לקובץ נתונים סטטיסטיים 2021 של משרד הבריאות ולנתוני בנק ישראל.

// 2.4

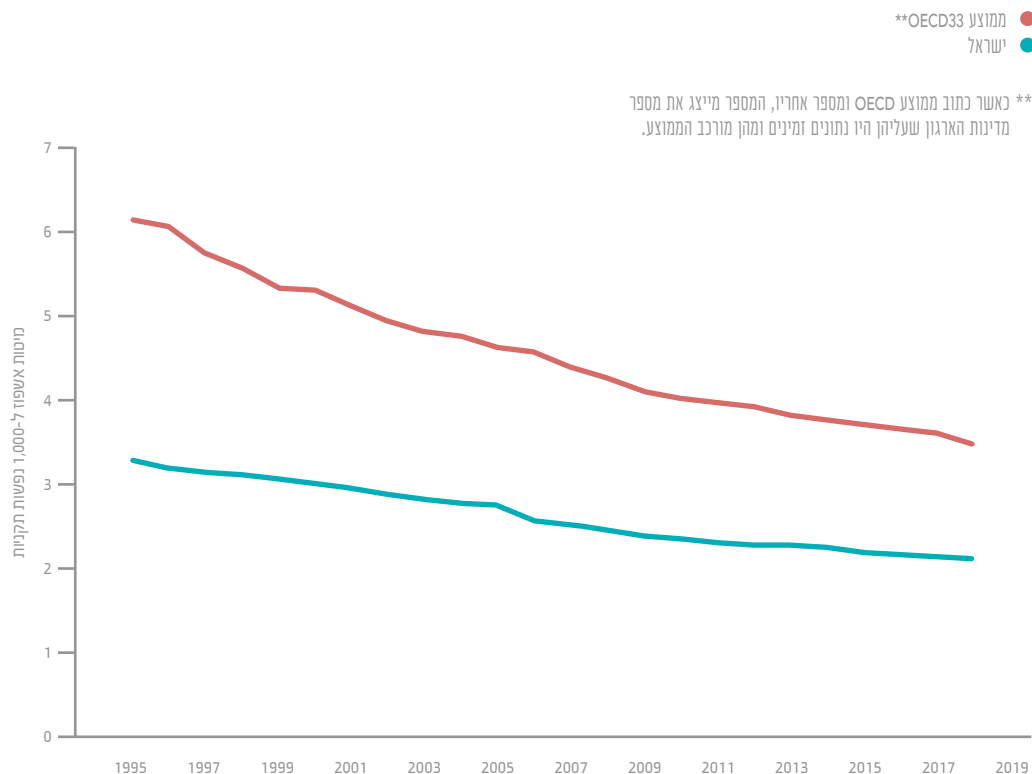
מספר מיטות האשפוז ביחס לאוכלוסייה הולך ויורד בישראל בפרט ובמדינות ה-OECD בכלל

בדיון הציבורי רווחת הטענה שירידת מספר מיטות האשפוז ביחס לאוכלוסייה מעידה על "ייבוש" המערכת. אולם מדובר במגמה בין-לאומית שאינה ייחודית לישראל. היא נוצרת בעקבות מעבר לרפואה קהילתית וקיצור זמני האשפוז בשל הליכים רפואיים בטוחים ומהירים יותר, הדורשים פחות זמן החלמה*.

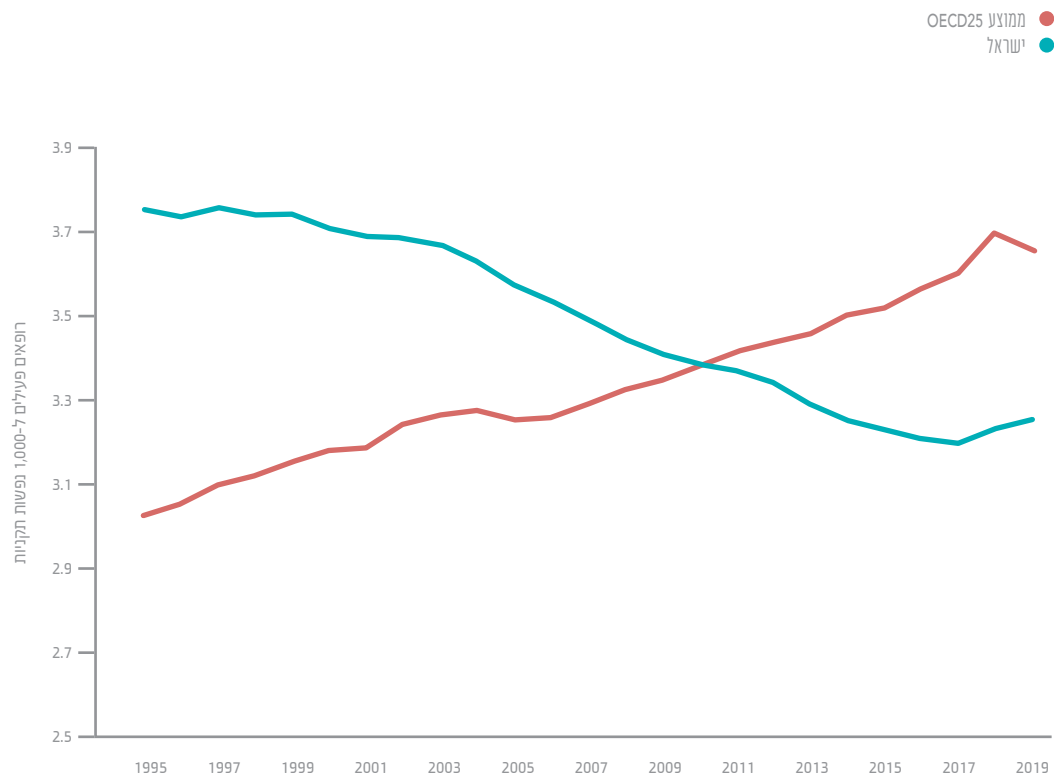
* OECD Health at a Glance 2021.

מקור: אחדות, פוליצר ובן-נון ועיבודי פורום קהלת לכללה לנתוני ארגון ה-OECD.

מיטות אשפוז ל-1,000 נפשות תקניות בישראל ובמדינות ה-OECD

רופאים פעילים ל-1,000 נפשות תקניות בישראל ובמדינות ה-OECD

//2.5

**מספר הרופאים הפעילים
לנפש בהתחשב במבנה
הגילים של האוכלוסייה
ירד בשנים 2000-2017,
אך ייתכן שלאחרונה הוא
התייצב**

מקור: אחדות, פוליצר ובן-נון ועיבודי פורום קהלת לכללה
לנתוני ארגון ה-OECD.

// 2.6

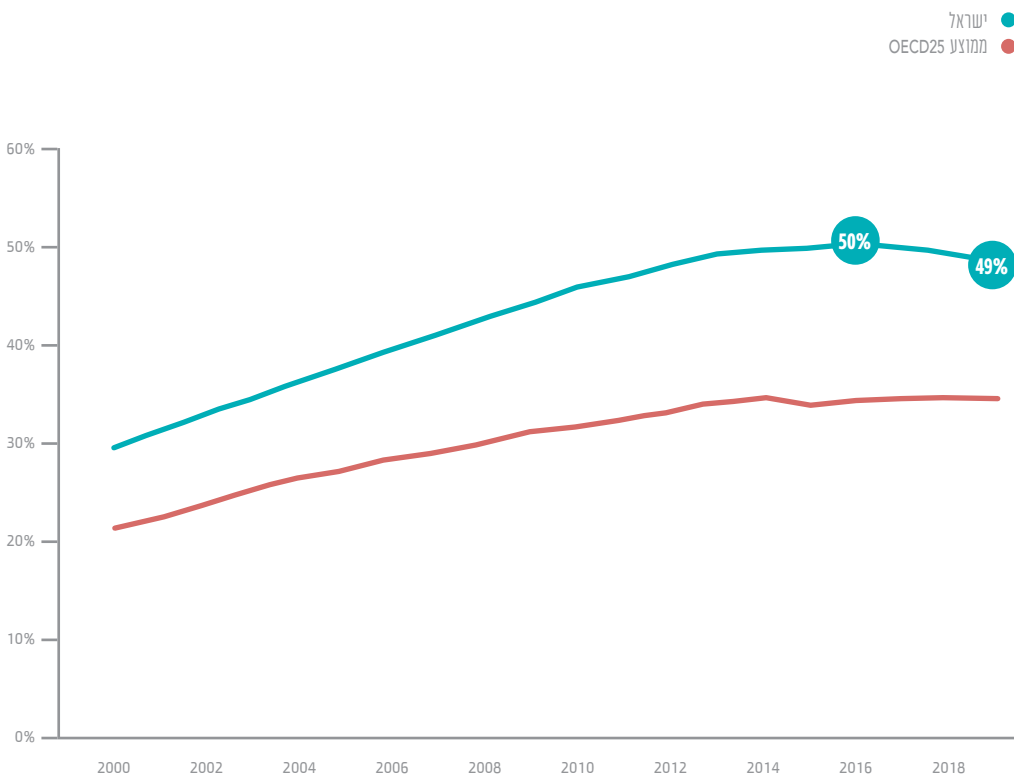
הזדקנות רופאי ישראל נבלמה בשנים האחרונות

שיעור הרופאים בני 55 ומעלה בישראל, בדומה לרופאים במדינות ה-OECD, עלה עד שנת 2014. נוסף לכך, שיעור זה בקרב רופאי ישראל גבוה לעומת ממוצע ה-OECD.

העלייה מברית המועצות בתחילת שנות ה-90 סיפקה כוח אדם רב למערכת הבריאות בכלל, ולמצבת הרופאים בפרט. אולם הרופאים מעלייה זו פורשים בשנים אלו. הזדקנות זו עלולה ליצור קושי, אם כי נראה שבשנים האחרונות היא נבלמה.

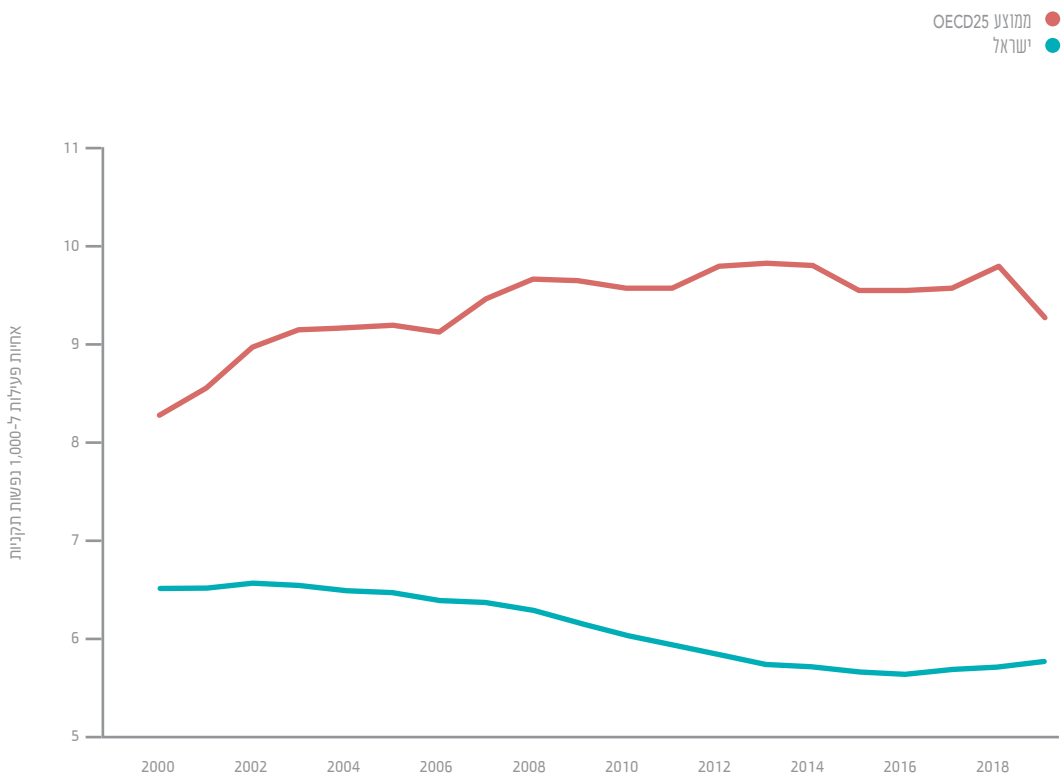
מקור: עיבודי פורום קהלת לכללה לנתוני ארגון ה-OECD.

שיעור הרופאים בני 55 ומעלה בישראל ובמדינות ה-OECD

אחיות פעילות ל-1,000 נפשות תקניות במדינות ה-OECD

// 2.7

**מספר האחיות לנפש
תקנית בישראל נמוך
יחסית לעומת מדינות
ה-OECD ועד 2015
הפער התרחב**

מקור: אחדות, פוליצר ובן-נון ועיבודי פורום קהלת לכללה
לנתוני ארגון ה-OECD.

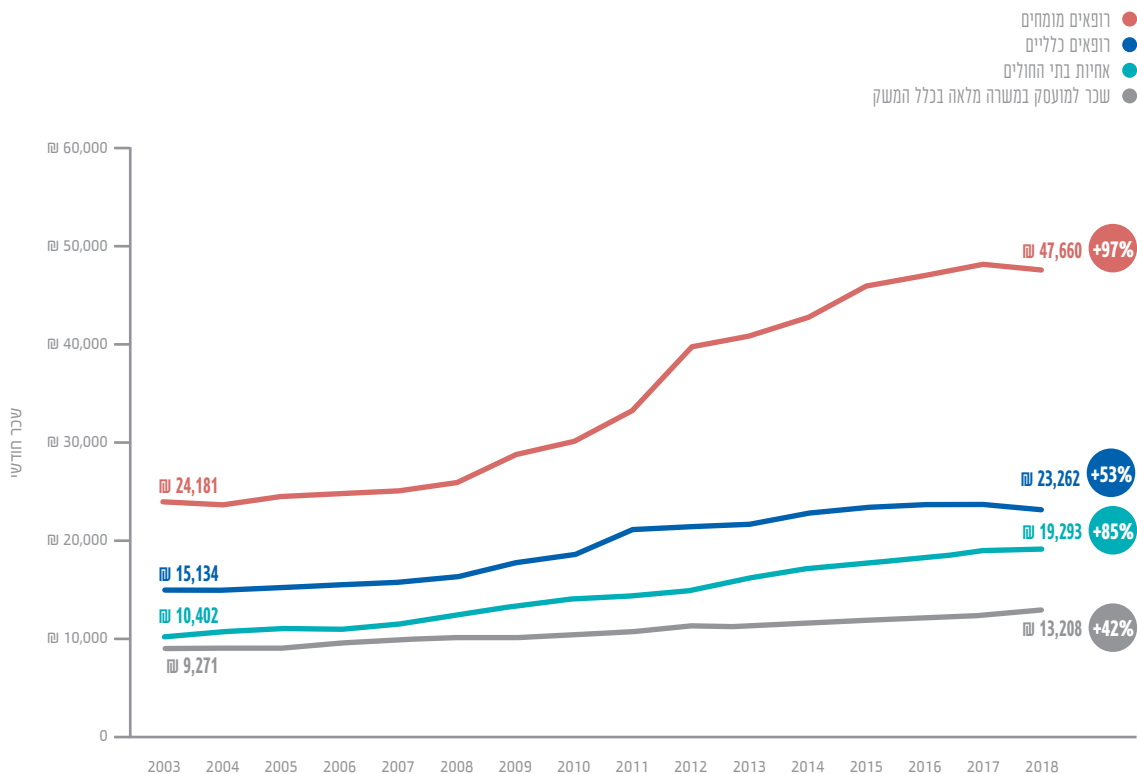
//2.8

שכר הצוות הרפואי עלה בשנים האחרונות, בעיקר של רופאים מומחים

שכר השכירים בקרב הצוות הרפואי עלה מהר יותר מהשכר הממוצע למועסק במשרה מלאה בכלל המשק, בייחוד לאחר 2011, השנה בה נחתם הסכם שכר עם הרופאים. עלייה זו הייתה חדה יותר בקרב רופאים מומחים מאשר רופאים כלליים (שהם בעיקר מתמחים), והעלייה בקרב אחיות בתי החולים הייתה חדה אף היא.

מקור: עיבודי פורום קהלת לכלכלה לנתוני ארגון ה-OECD.

השכר הממוצע של הצוות הרפואי והשכר הממוצע במשק למועסק

תפוקות

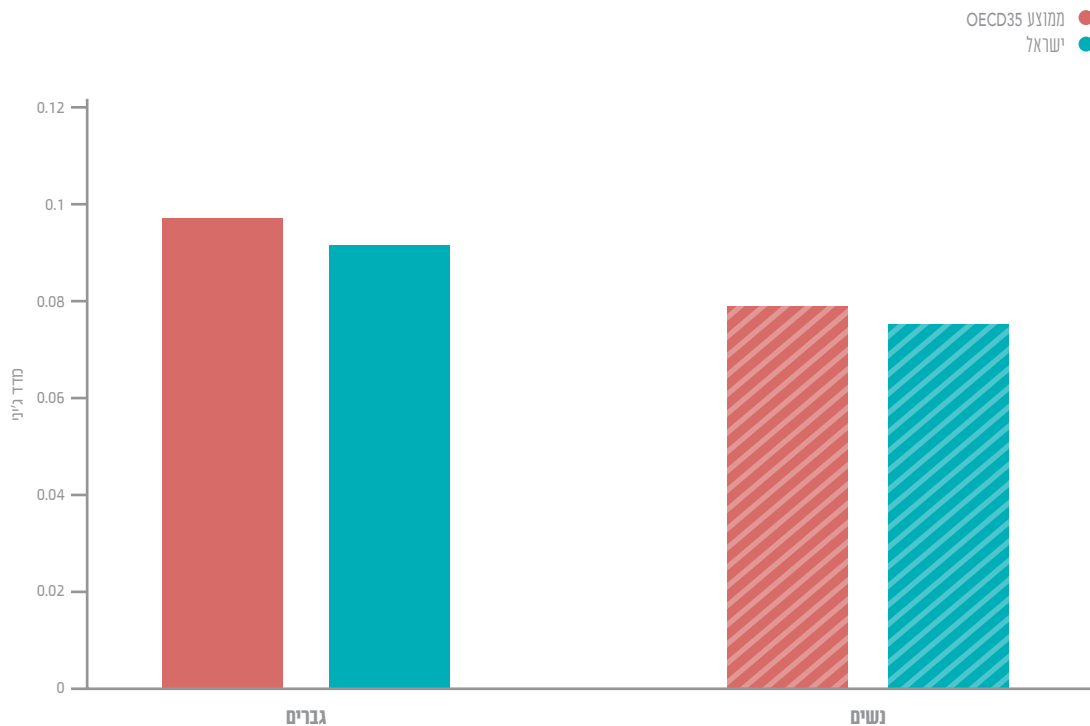
// 2.9

תוחלת החיים בישראל שוויונית יחסית למדינות אחרות

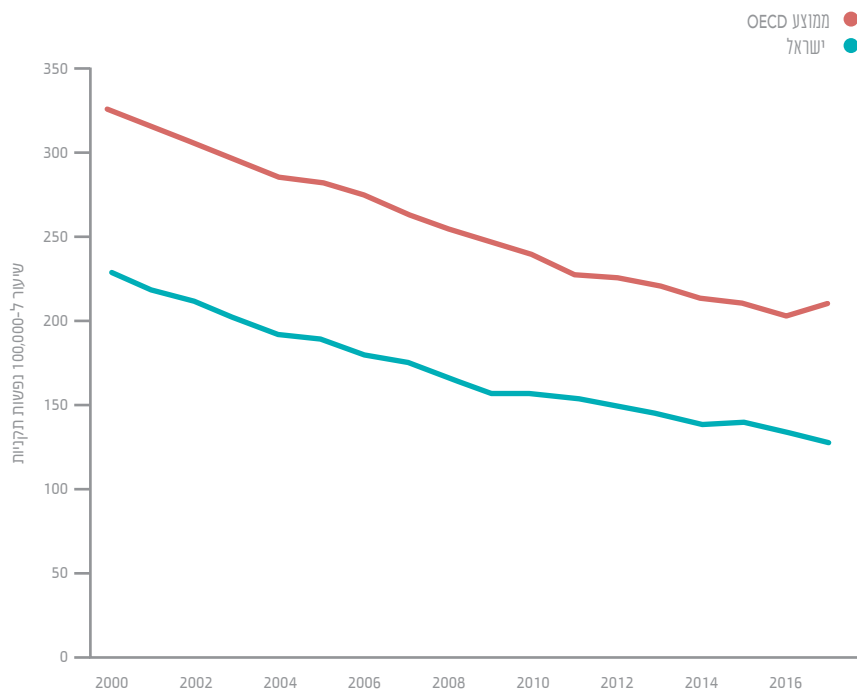
מדינת ישראל מאופיינת באי-שוויון נמוך בתוחלת החיים יחסית למדינות רבות אחרות. מדד זה היה נמוך או אפסי אילו רבים היו מתים פחות או יותר באותו הגיל. לפיכך הטענות על פערים גדולים בבריאות בקרב האזרחים בישראל ככל הנראה דורשות דיון מעמיק יותר.

מקור: אי-שוויון בבריאות בישראל - תמונת מצב והמלצות מעשיות, 2020, אורי כץ, פורום קהלת לכללה

מדד ג'יני לאי-שוויון בתוחלת החיים במדינות ה-OECD ובישראל, שנת 2016 או השנה הקרובה ביותר

תמותה נמנעת בישראל ובמדינות המפותחות

//2.10

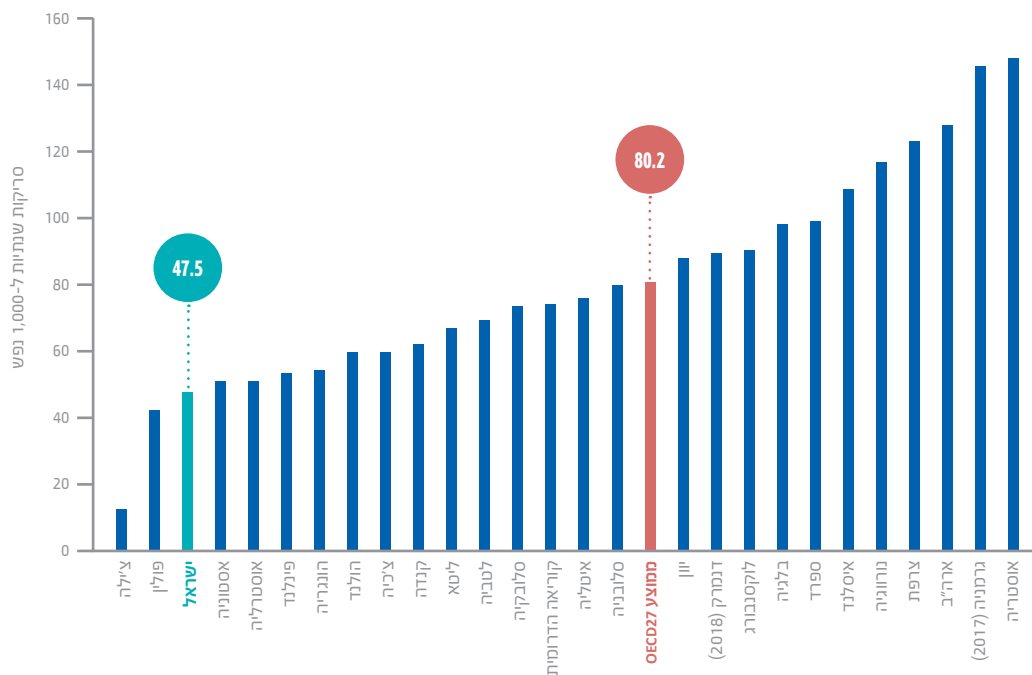
תמותה נמנעת בישראל (מתחת לגיל 75) ירדה בחדות בשני העשורים האחרונים, והיא נמוכה משמעותית בהשוואה לממוצע ה-OECD

מדד התמותה הנמנעת הוא אחד מהמדדים להצלחת מערכת הבריאות במניעת תמותה. מדד זה מחושב באמצעות סכימת התמותה מסיבות מוות ספציפיות שקבע ה-OECD כסיבות שבאחריות מערכת הבריאות, ולא בסכימת כלל סיבות המוות. המדד אינו כולל נפטרים בני יותר מ-75. הירידה במדד עשויה להעיד על שיפור ביכולת של מערכת הבריאות להציל ולהאריך חיים, במיוחד של צעירים.

מקור: עיבודי פורום קהלת לכללה לנתוני ארגון ה-OECD.

//2.11

סריקות שנתיות ל-1,000 נפש במכשיר הדמיה בתהודה מגנטית במדינות המפותחות,
שנת 2019 או השנה הקרובה ביותר

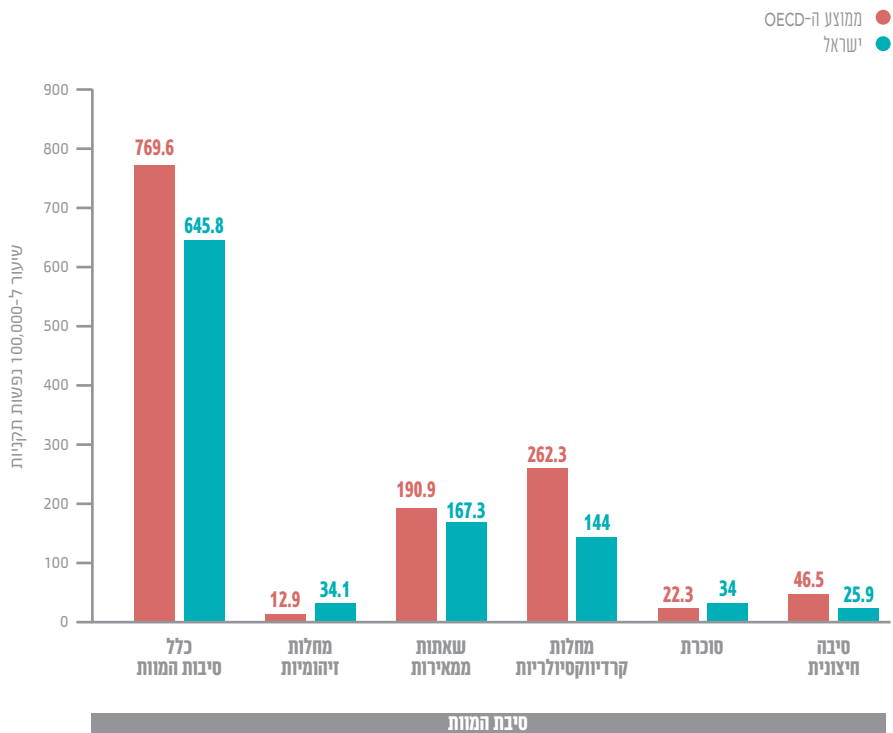

בישראל נעשה שימוש מועט בהדמיה בתהודה מגנטית (MRI) ביחס לגודל אוכלוסייתה

הדמיה באמצעות תהודה מגנטית (MRI) היא טכנולוגיית הדמיה שעדיפה על הטכנולוגיה החלופית והישנה יותר, CT. לא רק שב-MRI אין קרינה מייננת שמוסיפה סיכון להדמיה, הטכנולוגיה גם טובה יותר ברזולוציה של הבדיקה ויש לה יתרון בבחינת רקמות רכות מסוימות. הכמות של בדיקות ה-MRI בישראל נמוכה בהשוואה למדינות OECD אחרות.

מקור: עיבודי פורום קהלת לכלכלה לנתוני ארגון ה-OECD.

שיעורי מוות מתוקננים לגיל לפי סיבת מוות, שנת 2019 או השנה הקרובה ביותר

//2.12

שיעורי התמותה בישראל נמוכים לעומת מדינות ה-OECD, במיוחד במחלות קרדיווסקלריות (לב וכלי דם)

מחד, התמותה בישראל נמוכה בהשוואה בין-לאומית במחלות ממאירות (כגון סרטן), בסיבות מוות חיצוניות (כמו תאונות ואובדנות) ובמיוחד במחלות קרדיווסקולריות. מאידך גיסא, בסוכרת ובמחלות זיהומיות שונות (בעיקר אלח דם) התמותה גבוהה יותר מממוצע ה-OECD. חשוב לציין שמהימנות הנתונים האלה אינה גבוהה, וההשוואה הבין-לאומית הנגזרת מהם מעט בעייתית.

מקור: עיבודי פורום קהלת לכללה לנתוני ארגון ה-OECD.

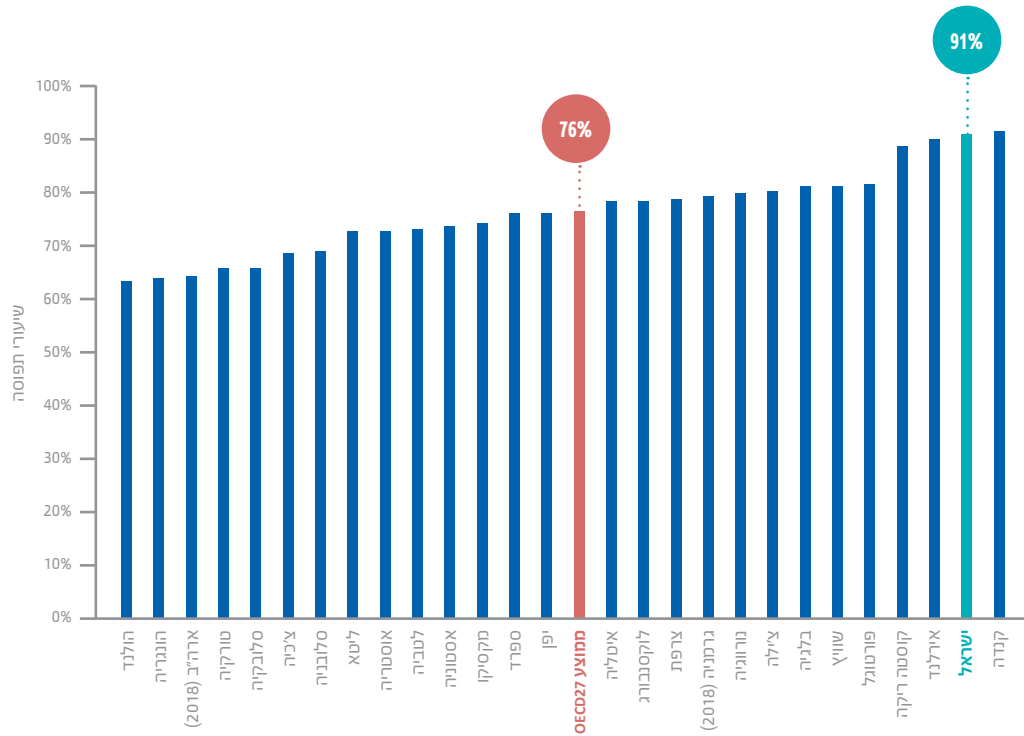

מדדי יעילות

שיעורי תפוסת מיטות אשפוז במדינות המפותחות, שנת 2019 או השנה הקרובה ביותר

//2.13

תפוסת המיטות בישראל היא מהגבוהות במדינות ה-OECD

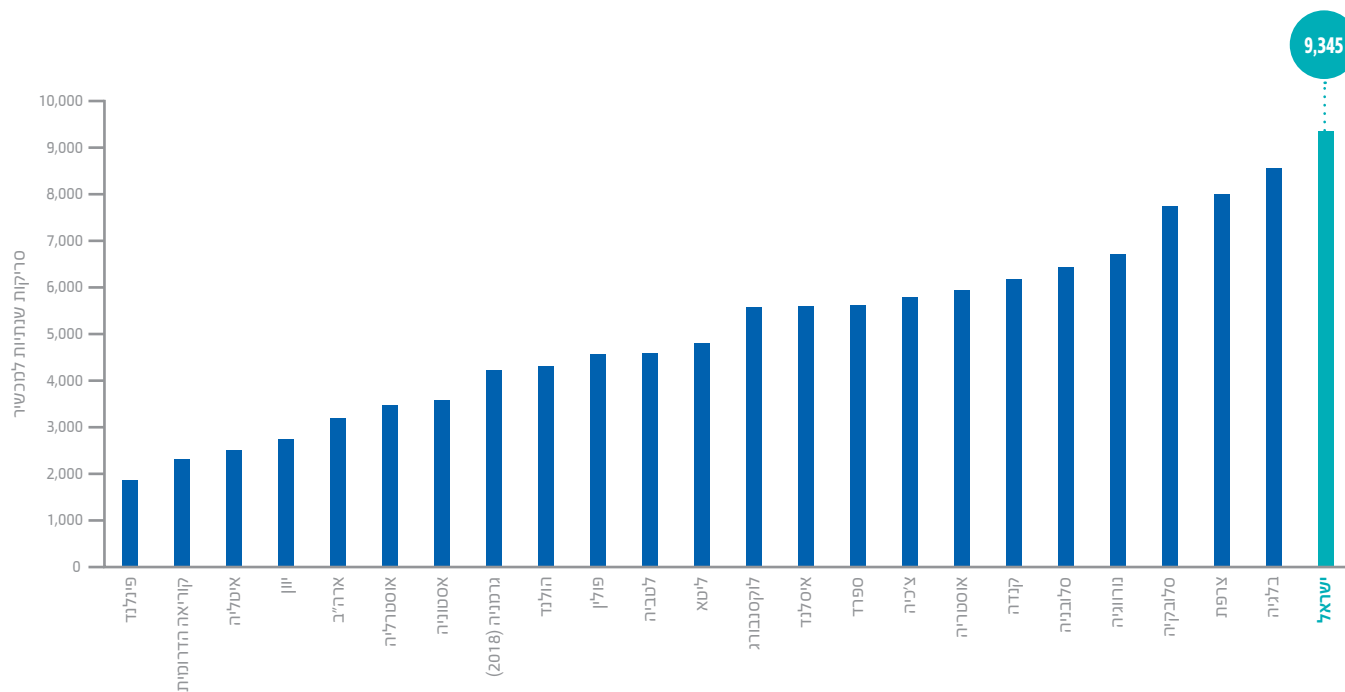
תפוסת מיטות האשפוז יכולה להעיד הן על עומס יתר במערכת הבריאות הן על יעילות גבוהה בתפקוד המערכת. הצבעה על תפוסת המיטות הגבוהה, כנהוג בשיח הציבורי, אינה מהווה עדות לבעיה.

מקור: עיבודי פורום קהלת לכלכלה לנתוני ארגון ה-OECD.

מערכת הבריאות הישראלית משתמשת ביעילות במכשירי ההדמיה בתהודה מגנטית (MRI) שברשותה

// 2.14

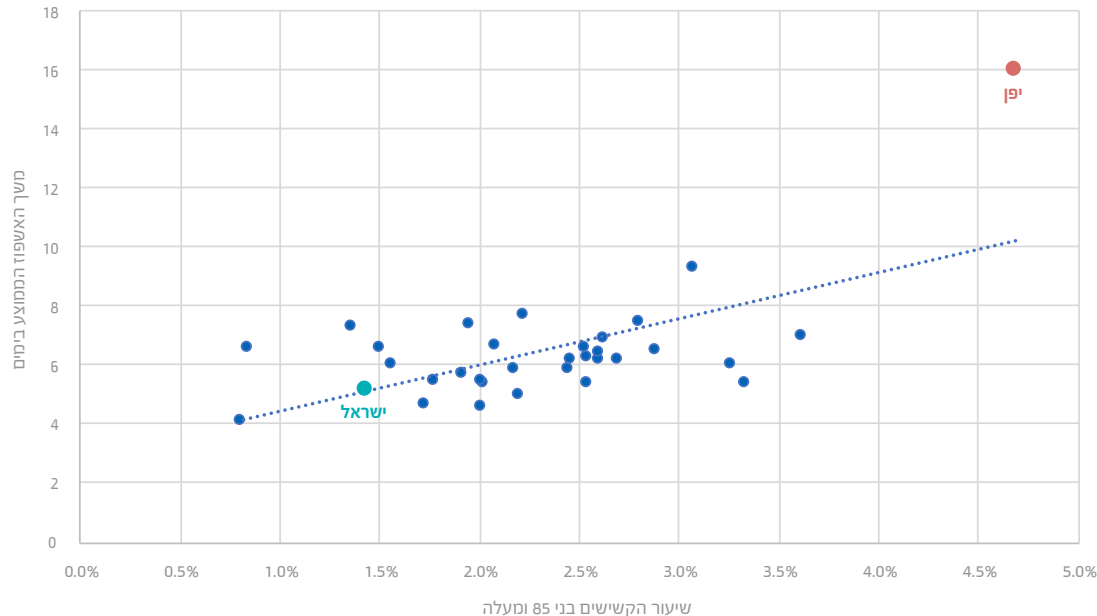
סריקות שנתיות למכשיר הדמיה בתהודה מגנטית במדינות ה-OECD, שנת 2019 או השנה הקרובה ביותר

מקור: עיבודי פורום קהלת
לכלכלה לנתוני ארגון ה-OECD.

משך האשפוז הממוצע הקצר יחסית בישראל אינו מעיד על בעיה בטיפול הרפואי

משך אשפוז ממוצע בבתי חולים כלליים ושיעור הקשישים בני 85 ומעלה במדינות ה-OECD, שנת 2019 או השנה הקרובה ביותר

//2.15

משך האשפוז הממוצע הקצר יחסית בישראל נתפס בשיח הציבורי כדבר שלילי, שעשוי להעיד על שחרור מוקדם מדי של חולים וסיכונם בעקבות זאת. אולם: (1) משך אשפוז קצר יכול גם להעיד על יעילות המערכת; (2) מבנה הגילים באוכלוסייה עשוי להשפיע רבות על משך האשפוז הממוצע, כך שבנטרול שיעור הקשישים באוכלוסייה ישראל אינה חריגה כלל*; (3) שיעורי התמותה לאחר אשפוזים לפי אבחנות שונות דווקא נמוכים בישראל לעומת ממוצע מדינות ה-OECD.

* ברגרסיה ליניארית שיעור הקשישים נמצא מובהק. כאשר יפן לא כלולה במדגם, רמת המובהקות היא $p < 0.1$ בלבד. מקור: עיבודי פורום קהלת לכללה לנתוני ארגון ה-OECD.

3

חרדים לעתיד:

השתלבות גברים חרדים בהשכלה, בתעסוקה ובהכנסה

אריאל קרלינסקי

פערי ההכנסות בין יהודים לא־חרדים לחרדים הלכו וגדלו על־פני זמן, גם לאחר התחשבות ברקע של הפרטים, במצבם המשפחתי ובניסיון התעסוקתי שלהם. רק שקלול ההשכלה מציג תבנית שונה לאורך זמן של צמצום מסוים בפער ההכנסות. עם זאת, הפער נותר גבוה, ובכל מקרה ניתוח זה רלוונטי למתי־מעט מן הגברים החרדים: לבעלי תעודת־בגרות, למי שניגשו לפסיכומטרי ולבעלי תואר אקדמי.

על־מנת שיתרחש צמצום משמעותי של הפער בהכנסות, על מאפייני ההשכלה של גברים חרדים להתכנס למאפייני ההשכלה של יהודים לא־חרדים, בין היתר באמצעות רכישת מיומנויות בסיסיות הנדרשות בשוק העבודה המודרני כבר בגיל צעיר. למרבה הצער, זהו תרחיש שנכון לעכשיו נראה בעל סיכוי נמוך מאוד למימוש.

פירוט כלל המקורות, השיטות, הניתוח והתרשימים ניתן למצוא במחקר המלא עליו פרק זה מבוסס: קרלינסקי (2021) - "השכלה, תעסוקה והשתכרות של גברים חרדים במבט ארוך־טווח: האם הפערים מצטמצמים?". נייר מדיניות פורום קהלת מס' 70 (<https://bit.ly/2Pin9kl>).

על רקע מגמת הגידול המהיר במשקלו היחסי של המגזר החרדי בישראל, הדיון הציבורי עוסק במספר רב של שאלות, תהיות, תקוות ואכזבות בנוגע למידת השתלבותו מבחינה כלכלית.

באמצעות שילוב ייחודי של נתונים מסקרי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ונתונים מנהליים ממשרד הפנים, רשויות המס, משרד החינוך, המרכז הארצי לבחינות והערכה ועוד, אנו בוחנים עד כמה גברים חרדים משתלבים במשק הישראלי, אם בכלל.

נראה שהשמועות על השתלבות חסרת תקדים ועל "סגירת פערים" של גברים חרדים היו מוגזמות - שיעור מזערי מן הגברים החרדים הם בעלי השכלה רלוונטית לשוק העבודה המודרני, וזהו חוסר שקשה למלא בגילים מבוגרים יותר, גם כאשר מוקצים לכך תקציבים גדולים. בשנים האחרונות שיעור הגברים החרדים המועסקים הפסיק לעלות ונותר פער עצום בין תעסוקת גברים חרדים לתעסוקת גברים יהודים לא־חרדים. פריון העבודה עולה ככל שאנשים מתמידים בעבודה, גם אם הם חסרי השכלה. כך גם ביחס לגברים חרדים. ההכנסה עולה עם הוותק התעסוקתי, כך שלאורך זמן הכנסתם של גברים חרדים שמשתלבים בשוק העבודה גדלה יותר מזו של גברים חרדים שנשענים על תשלומי קצבאות ורווחה.

//3.1

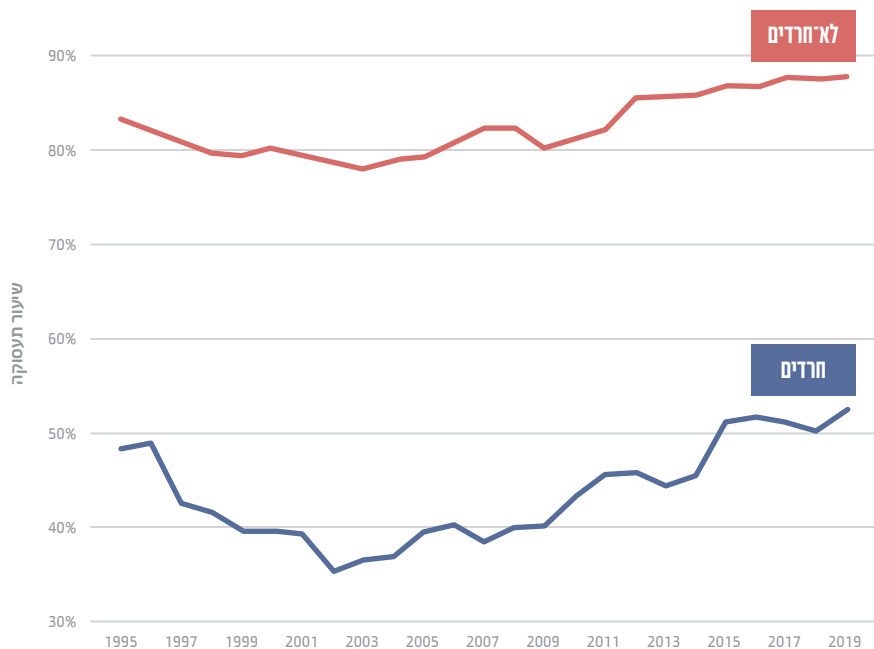
עבודה | קיפאון בהשתלבות בתעסוקה

שיעור התעסוקה של גברים חרדים עלה בין 2002 ל-2015, לאחר ירידה בשנים שקדמו לכך. מגמות אלה דומות למגזרים אחרים באוכלוסייה, אך בעוצמה גבוהה יותר. נראה שבשנים האחרונות נפסקה העלייה בשיעור התעסוקה של גברים חרדים.

בניתוח לפי גיל, נראה שמה שהתרחש הוא לא עלייה כללית בתעסוקה של חרדים, אלא כניסה מוקדמת יותר של צעירים לתעסוקה, כאשר התעסוקה בגילים המבוגרים יותר נשארה דומה למשך רוב התקופה. לא קיימת אף קבוצת גיל שבה שיעור התעסוקה של גברים חרדים עולה על 70% לאורך זמן, ולרוב התקרה נמוכה אף יותר.

שיעור תעסוקה של גברים יהודים בישראל 1995-2019

גילאי העבודה העיקריים: 25 עד 64

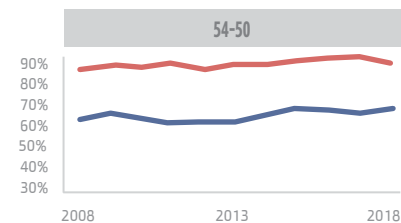
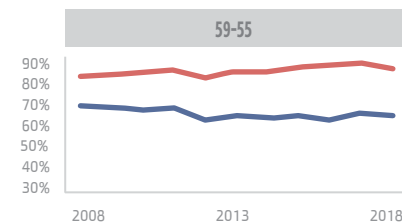
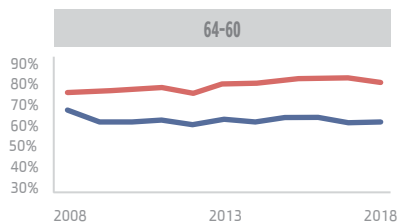
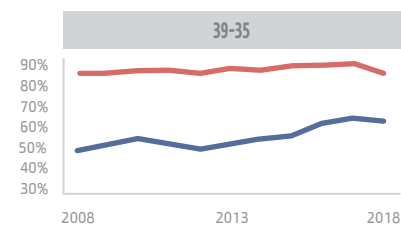
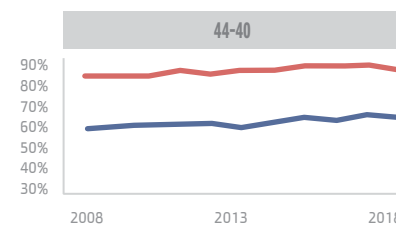
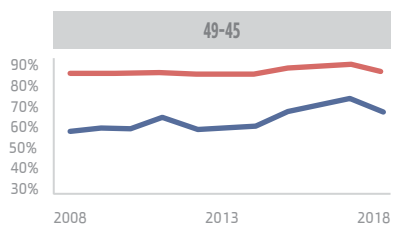
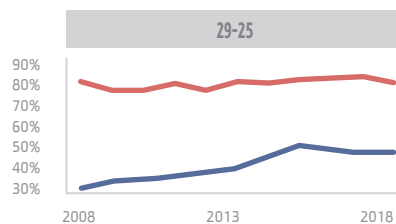
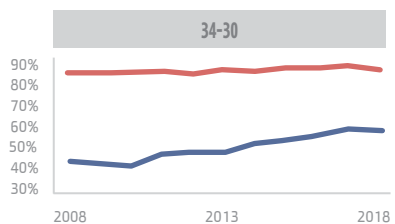

שיעור תעסוקה של גברים יהודים חרדים ולא־חרדים לפי קבוצת גיל ושנה

גילאי העבודה העיקריים: 25 עד 64

לא־חרדים

חרדים

//3.2

השכלה | נדיר למצוא
חרדי עם תעודת בגרות

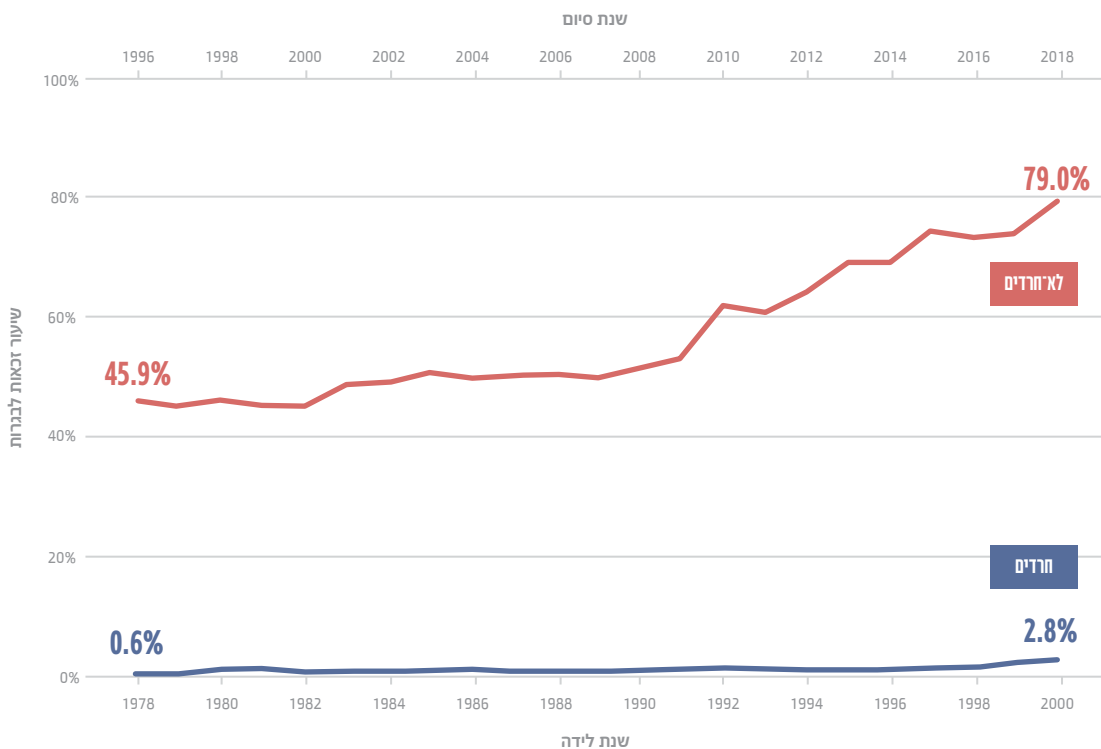
הפער בין חרדים ללא־חרדים בזכאות לבגרות הוא עצום, ואף הֶחֱרִיף במשך השנים.

פחות מ-3% מהגברים החרדים שבשנת 2022 היו בני 22 עד 44 הם בעלי תעודת בגרות.

בגרות חיצונית (אקסטרניט) אינה מגשרת על הפער ואף מגדילה אותו, שכן גם למסלול זה ניגשים (ומצליחים) שיעור גדול יותר של יהודים לא־חרדים מיהודים חרדים.

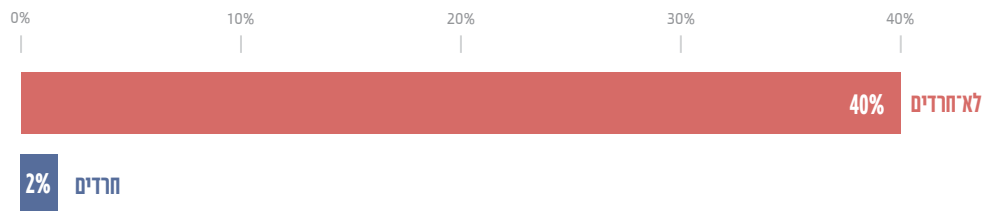
שיעור זכאות לבגרות לפי שנת לידה, שנת סיום וקבוצה

גברים יהודים ילידי 1978-2000

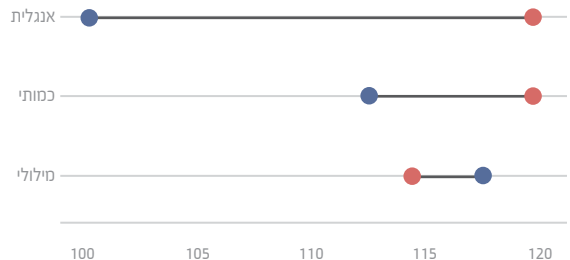

שיעור ניגשים לבחינה הפסיכומטרית

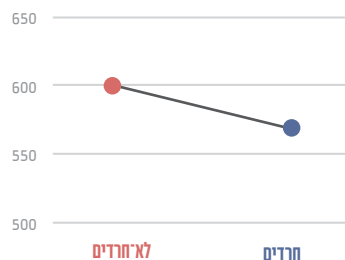
גברים יהודים ילידי 1978-1990 עד גיל 30 ב-2018

ציון ממוצע בפסיכומטרי לפי פרק

ציון כללי

//3.3

בחינה פסיכומטרית | חזקים (אולי) רק בניתוח מילולי

פחות מ-2% מהגברים החרדים* ניגשים לבחינה הפסיכומטרית עד גיל 30.

הישגיהם של מתי המעט שניגשים לבחינה נמוכים באופן משמעותי משל גברים יהודים לא־חרדים - הציון הכללי נמוך יותר, הציון הכמותי נמוך יותר והציון באנגלית נמוך בהרבה.

הציון המילולי של חרדים, גבוה יותר - אין זה מפתיע בהינתן הדגשים בחינוך החרדי שעוסק רבות בניתוח מילולי וזונח כמעט לחלוטין אנגלית ומתמטיקה. תוצאות אלו מרמזות כי אין בעיה ביכולות הלמידה במגזר החרדי, ולימודי ליבה יכולים להיות בעלי תשואה משמעותית במגזר זה.

* ילידי 1978 עד 1990.

//3.4

השכלה | נוהרים לאקדמיה

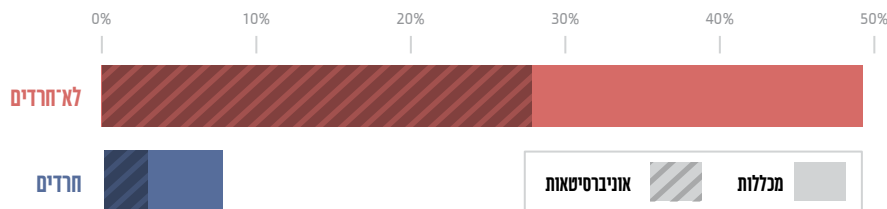
בערך 8% מהגברים החרדים התחילו לימודים אקדמיים עד גיל 35, וזאת לעומת כמעט 50% מהגברים היהודים הלא-חרדים.

בעוד רוב הגברים היהודים הלא-חרדים הולכים ללמוד באוניברסיטאות, רוב הסטודנטים החרדים הולכים למכללות.

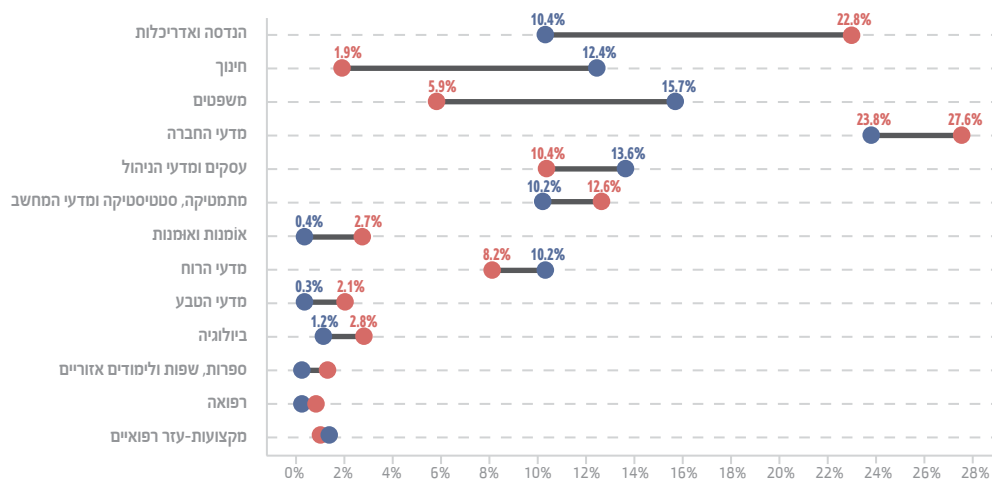
לרוב הסטודנטים החרדים אין בגרות או ציון פסיכומטרי והם לומדים בעיקר מדעי החברה, חינוך, משפטים ועסקים ומדעי הניהול - תחומים המתאפיינים בתשואה נמוכה יותר במונחי הכנסה לעומת תחומים שלא-חרדים לומדים.

התפלגות סטודנטים לפי קבוצה וסוג מוסד אקדמי

גברים יהודים ילידי 1978-1990

תחומי לימוד של סטודנטים לפי קבוצה

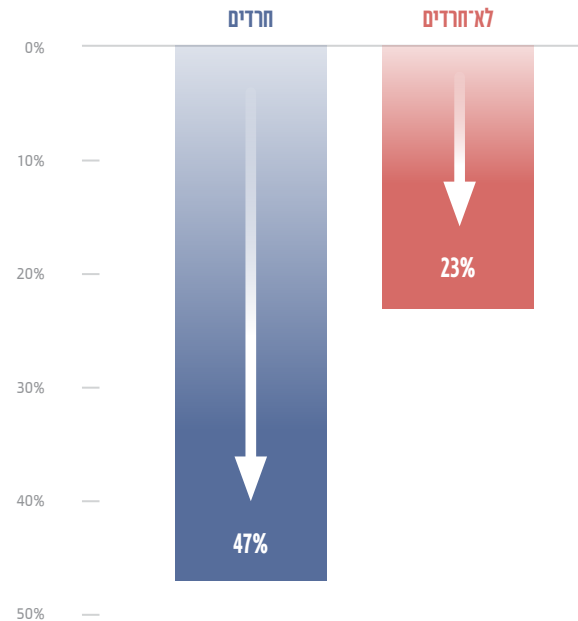

//3.5

השכלה | נושרים מהאקדמיה

שיעור נשירה מלימודים אקדמיים

גברים יהודים ילידי 1978-1990 שהתחילו לימודים אקדמיים עד 2013

חרף הסבסוד המוגבר שנועד לעזור לחרדים להשתלב באקדמיה, הלימודים במכללות ובחירה בתחומי לימוד פחות דורשניים - הרקע ההשכלתי החלש של החרדים מוביל לשיעור נשירה כפול משל עמיתיהם הלא-חרדים.

כל אחד, גבר או אישה, מכל מגזר, דת או קבוצה אתנית יתקשה להצליח בלימודים אקדמיים ללא השכלה בסיסית מתאימה - מתי המעט שיכולים להשלים חסך השכלתי בעודם באקדמיה קיימים בכל קבוצה והם אינם מייצגים את הסטודנט החרדי הממוצע.

//3.6

עבודה | פריון העבודה עולה עם הניסיון

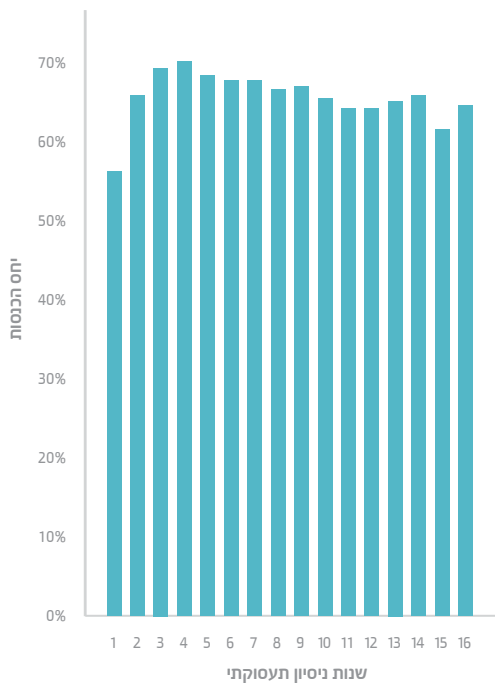
מי שמתחיל את דרכו בתעסוקה מתאפיין לרוב בפריון עבודה נמוך, ושכרו בהתאם לכך - אך זוהי לא גזירת גורל, וצבירת הניסיון התעסוקתי מגדילה את ההכנסות לאורך הזמן, לפחות בשני העשורים הראשונים של תקופת הניסיון.

ההכנסה מתואמת חיובית עם ניסיון הן עבור חרדים והן עבור לא־חרדים - התמדה בתעסוקה חשובה גם ללא השכלה. אולם יחס ההכנסות בין הקבוצות זהה כמעט לאורך כל שנות הניסיון התעסוקתי, והכנסתו של המועסק החרדי עומדת על פחות מ-70% מזו של לא־חרדי בעל ניסיון תעסוקתי זהה (במונחי שנות ניסיון).

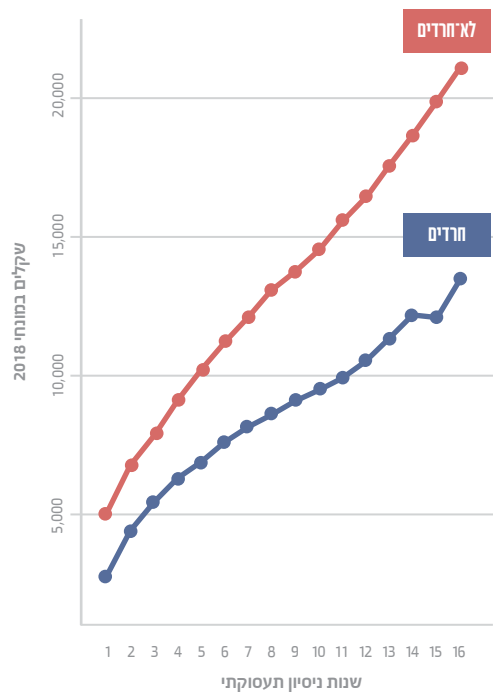
הכנסות ויחס הכנסות בשנים 2015-2018 לפי קבוצה וניסיון תעסוקתי

גברים יהודים ילידי 1978-1990

יחס הכנסות בין חרדים ללא־חרדים

הכנסה חודשית ממוצעת

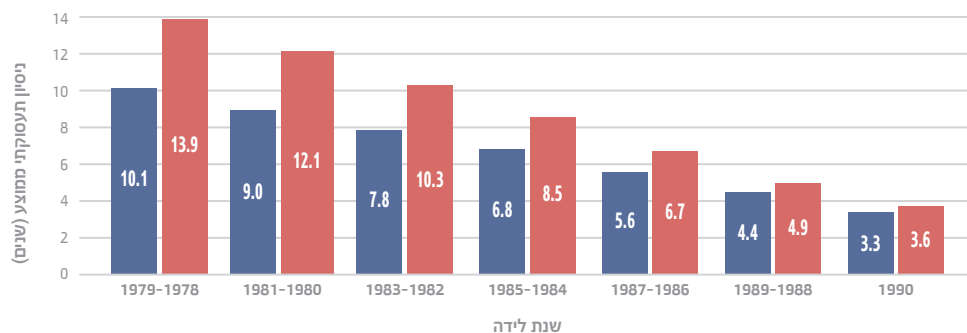
//3.7

חרדים

לא־חרדים

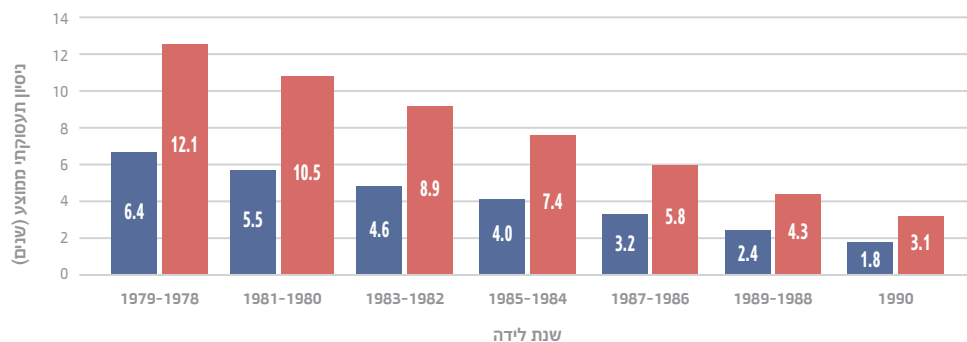
ניסיון תעסוקתי ממוצע של מועסקים לפי קבוצה וגיל לידה בשנת 2018

גברים יהודים ילדי 1990-1978

ניסיון תעסוקתי ממוצע של כלל הקבוצה (מועסקים ולא מועסקים) ב-2018

גברים יהודים ילדי 1990-1978

עבודה | גברים חרדים נכנסים לשוק העבודה בגיל מאוחר יותר מגברים לא־חרדים ומתמידים בו פחות

למרות החשיבות הרבה של הניסיון התעסוקתי, למועסק החרדי הממוצע ניסיון תעסוקתי נמוך יותר מעמיתו הלא־חרדי בכל שכבת גיל.

עקב שיעור התעסוקה הנמוך יותר של חרדים, הפער בניסיון התעסוקתי בין כלל הלא־חרדים לכלל החרדים (מועסקים ולא מועסקים גם יחד) גדול אף יותר.

//3.8

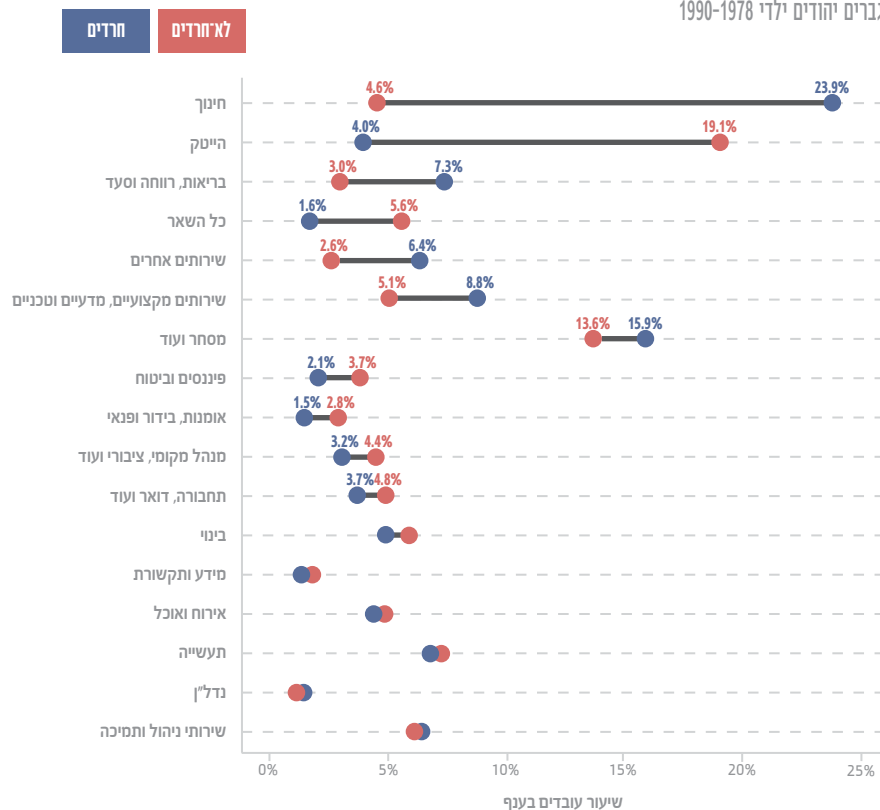
עבודה | תחומי תעסוקה

הענף הכלכלי הנפוץ ביותר בקרב גברים חרדים הוא חינוך, והרוב עובדים בישיבות ובבתי-ספר תורניים.

בקרב גברים לא-חרדים הענף הנפוץ ביותר הוא ההייטק. למרות ההד הציבורי לתעסוקת חרדים בהיי-טק, בחינת הנתונים שנכון ל-2018 רק 4% מהגברים החרדים המועסקים עבדו בענף זה.

ענפים כלכליים של מועסקים לפי קבוצה בשנת 2018

גברים יהודים ילדי 1978-1990

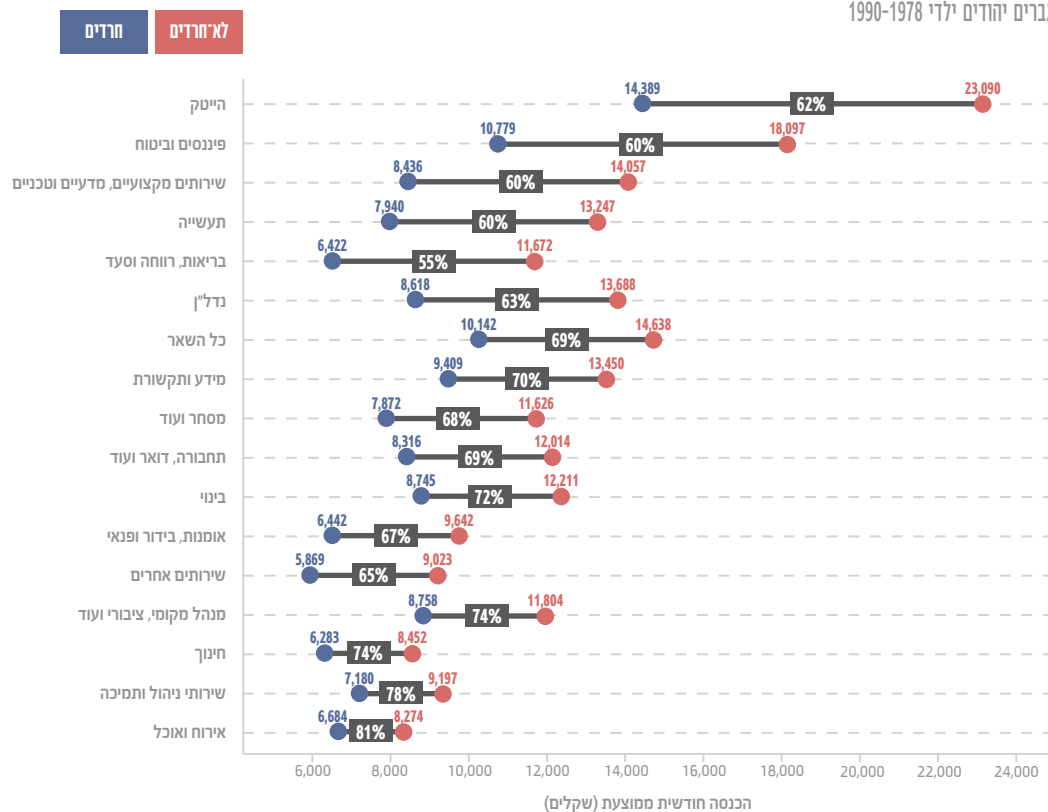

//3.9

הכנסה ממוצעת לפי ענפים כלכליים של מועסקים לפי קבוצה בשנת 2018 ויחס הכנסות חרדים ללא־חרדים

גברים יהודים ילדי 1990-1978

עבודה | הכנסות לפי תחום

סט הכישורים, ההשכלה והניסיון השונה של כל קבוצה מובילים למשרות שונות ופערי הכנסות גבוהים גם באותו ענף. ההייטקיסט החרדי הממוצע הוא בעל ההכנסה הגבוהה ביותר מתוך המועסקים החרדים, אך הוא מכניס 62% בלבד מן ההייטקיסט הלא־חרדי הממוצע - לא קיים אף ענף כלכלי שבו הכנסת החרדים משתווה לזו של לא־חרדים.

//3.10

ההשכלה של אנרכים נמוכה אף יותר מזו של כלל החרדים

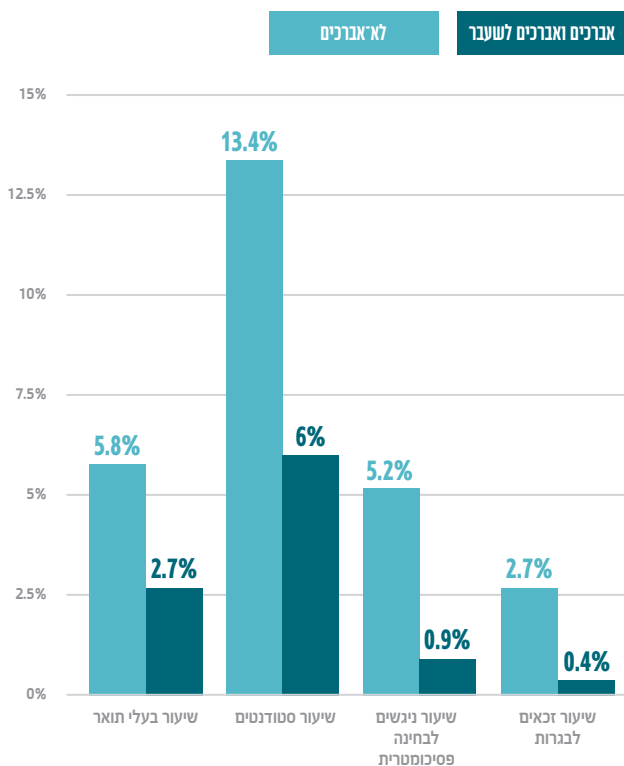
כולל־האנרכים הוא מוקד חשוב בחייו של הגבר החרדי. מי שרוב עיסוקו הוא למידה בכולל הוא אנרכ, והאידיאל החברתי בחברה החרדית המודרנית בישראל הוא שכל גבר יהיה אנרכ ויקדיש את זמנו ללימוד תורה.

בערך רבע מן הגברים היהודים שהתחנכו במוסדות החינוך החרדים בגיל התיכון מעולם לא היו בכולל־האנרכים.

ישנם הבדלים חברתיים מובהקים בין הקבוצות: בהיותם בני 28, 98% מהאנרכים ומהאנרכים־לשעבר נשואים, ול־96% יש ילדים, ומספר הילדים הממוצע שלהם הוא 2.9. לעומת זאת, רק 41% מהלא־אנרכים בגיל 28 נשואים, רק ל־36% יש ילדים, ומספר הילדים הממוצע שלהם הוא 0.7 בלבד. שיעוריהם של הזכאים לבגרות, הניגשים לבחינה הפסיכומטרית, הסטודנטים ובעלי התואר, אשר נמוכים באופן כללי בקרב חרדים, נמוכים אף יותר בקרב החרדים שהם אנרכים ואנרכים־לשעבר.

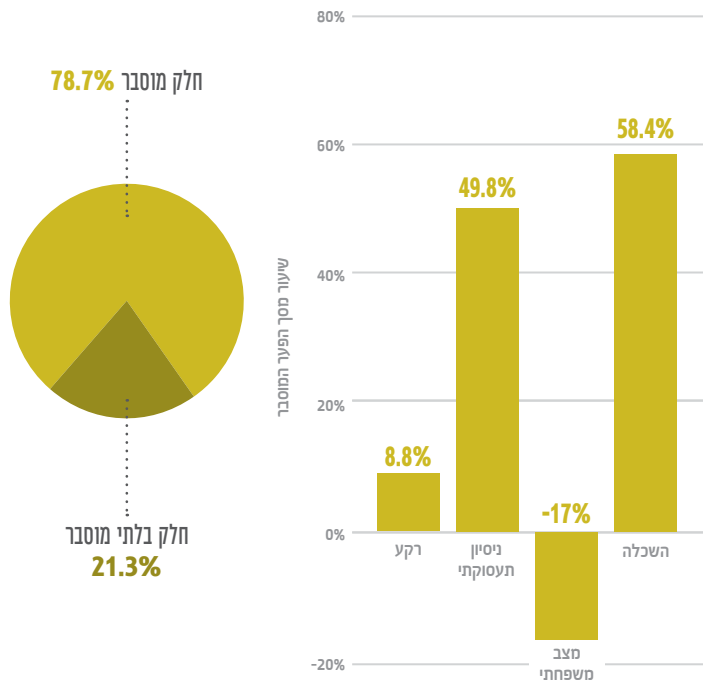
השכלה של גברים חרדים

גברים יהודים ילידי 1978-1990

פירוק פער ההכנסה בין לא־חרדים לחרדים בשנים 2015-2018

גברים יהודים ילידי 1978-1990

//3.11

הכנסה מעבודה | פער ההכנסות מוסבר על ידי פערי ההשכלה והניסיון התעסוקתי

פירוק פער ההכנסות בין חרדים ללא־חרדים בעזרת מודל אקונומטרי, מעלה שאין כלל מסתורין בפער ההכנסות הגדול: רובו הגדול מוסבר, והחלק המוסבר בעצמו ניתן לפירוק לסוגים שונים של מאפיינים, החל מהרקע האישי (מוצא, מספר אחים ואחיות, השכלת ההורים), עבור במצב האישי (מצב משפחתי ומספר ילדים), ובכלה בניסיון תעסוקתי ובהשכלה (תואר אקדמי, גישה לבחינה פסיכומטרית, זכאות לתעודת בגרות).

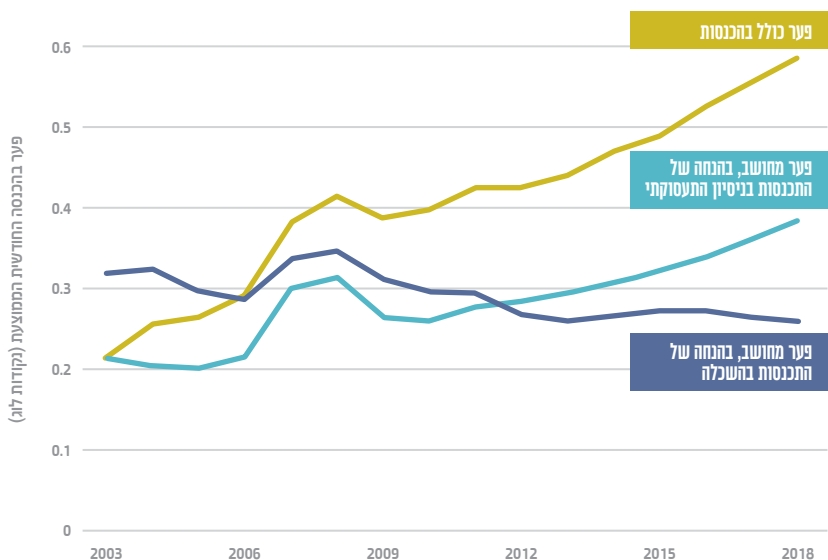
נראה שהרקע שחרדים מגיעים ממנו, ככל שניתן להפריד בינו לבין החינוך החרדי, אינו משפיע מהותית על פער ההכנסות בינם לבין היהודים הלא־חרדים. לעומת זאת, הפערים הנרחבים בכל הנוגע להשכלה וכן הכניסה המאוחרת של גברים חרדים לשוק העבודה, הגוררת ניסיון תעסוקתי קצר, מסבירים את חלק־הארי של פערי ההכנסות בין הקבוצות.

//3.12

פערי ההכנסות בין יהודים לא־חרדים ליהודים חרדים הלכו וגדלו על פני זמן - אין מקום לאופטימיות לסגירת הפער כל עוד אין התכנסות בהשכלה

פער בהכנסה החודשית בין מועסקים לא־חרדים למועסקים חרדים

גברים יהודים ילידי 1978-1990 בני 25 ומעלה

יש הבדלים רבים בין הקבוצות במאפיינים השונים, שכל אחד מהם בנפרד יכול להתבטא בפערים בפירוש העבודה או בהיקף שעות העבודה - ולכן בהכנסה. פער ההכנסות בין הקבוצות הוא פועל יוצא של מאפיינים אלו.

פערי ההכנסות בין יהודים לא־חרדים ליהודים חרדים הלכו וגדלו על־פני זמן (פער כולל בהכנסות) והיו גדלים גם בתרחיש של התכנסות בניסיון התעסוקתי. רק בתרחיש המניח התכנסות במאפייני ההשכלה, פער ההכנסות מצטמצם מעט לאורך זמן. עם זאת, גם בתרחיש זה הפער נותר גבוה, ובכל מקרה ניתוח זה רלוונטי למתימעת מן הגברים החרדים: לבעלי תעודת בגרות שניגשו לפסיכומטרי ויש להם תואר אקדמי.

נכון לעכשיו, אין שום עדות להתכנסות בהשכלה, כך שסביר שפער ההכנסות רק יעמיק ולא יצטמצם.

*תרחישים הבוחנים התכנסות במאפיינים נוספים, כמו רקע ומצב משפחתי, מציגים תבנית דומה. אלו זמינים במחקר המלא.

4

דיור ושוק הדירות

מיכאל שראל

האחרונות ביחס לגודל האוכלוסייה. צד הביקוש התרחב במידה ניכרת - עקב הירידה הדרמטית בריבית המשכנתאות עלות החזר המשכנתה (לכל סכום משכנתה נתון) פחתה ומשקי הבית יכלו להרשות לעצמם לקיחת משכנתה גדולה יותר.

העובדה שלא מדובר ב"משבר דיור" אינה מפחיתה מאחריותה של הממשלה לנקוט צעדים שעשויים להסיר חסמים, להקטין עיוותים ולשפר את רווחת הציבור, תוך מיתון העלייה במחירי הדירות.

בין היתר, הממשלה יכולה:

להקטין עיוותים המגדילים את הביקוש

- הימנעות מתוכניות מגבירות ביקוש ומזיקות (כדוגמת "מע"מ אפס", "מחיר למשתכן", "מחיר מטרה")
- ביטול הטבות המיסוי בהשקעה בדירות, כולל בדירה יחידה

החל משנת 2008 מחירי הדירות עלו בחדות ולאורך תקופה ארוכה (יחסית למחירי הצריכה למעט דיור). לעומתם, עלות הדיור, כפי שהיא באה לידי ביטוי במחירי השכירות, גדלה באופן מתון בלבד. במקביל, צפיפות המגורים פחתה, כלומר היה גידול במספר החדרים לנפש ובשטח דירות המגורים לנפש וגם למשק בית. לכן "משבר הדיור", שהיה ביטוי הולם להתרחשויות במחצית הראשונה של שנות ה-90, אינו תיאור מתאים לתהליכים שהתרחשו ב-13 השנים האחרונות. תיאור מתאים יותר הוא "עלייה משמעותית במחירי הדירות". לעלייה זו תרמו הן צד ההיצע והן צד הביקוש. צד ההיצע לא התרחב מספיק - מספר התחלות הבנייה לא היה מספיק גבוה, ואף הצטמצם בשנים

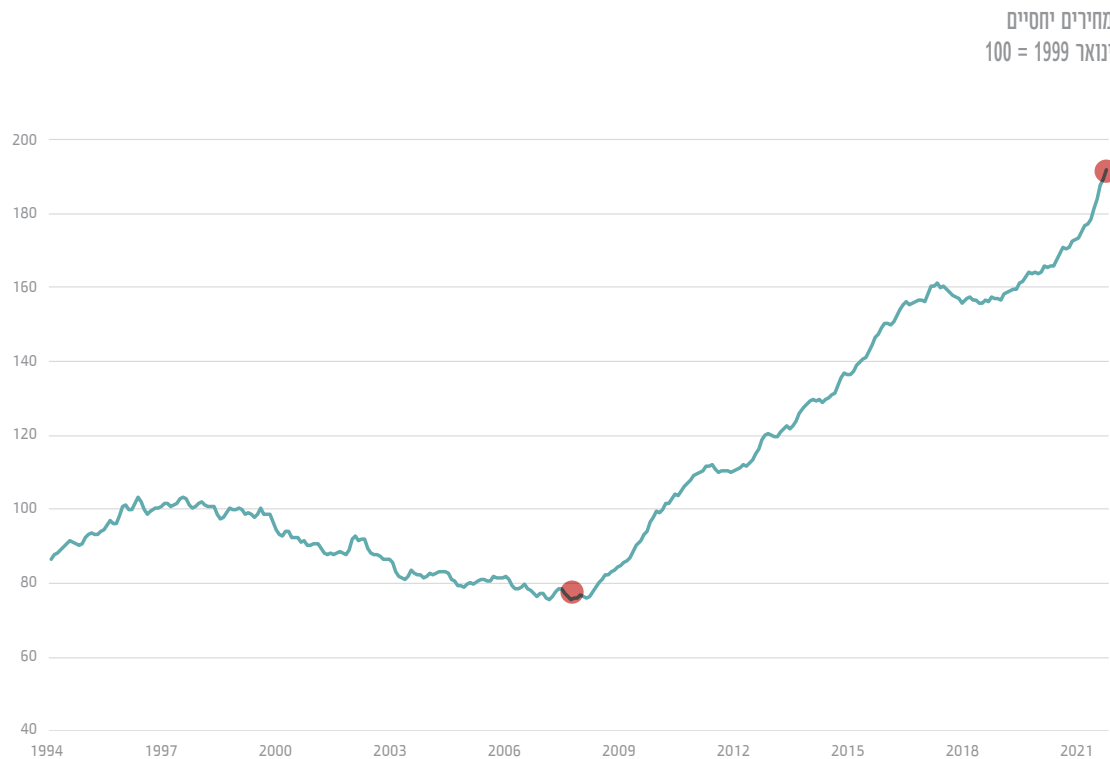
להגדיל (ולהגמיש) היצע

- הגברת התחרות בתחום שיווק הקרקעות
- הפחתה ופישוט של הרגולציה בתחום התכנון
- הגברת התמריצים של הרשויות המקומיות לבנייה למגורים
- הסרת חסמים לפרויקטים של פינוי-בינוי

//4.1

מחירי הדירות עלו בחדות ב-13 השנים האחרונות

מחירי הדירות בהשוואה למדד המחירים לצרכן ללא מחירי דיוור

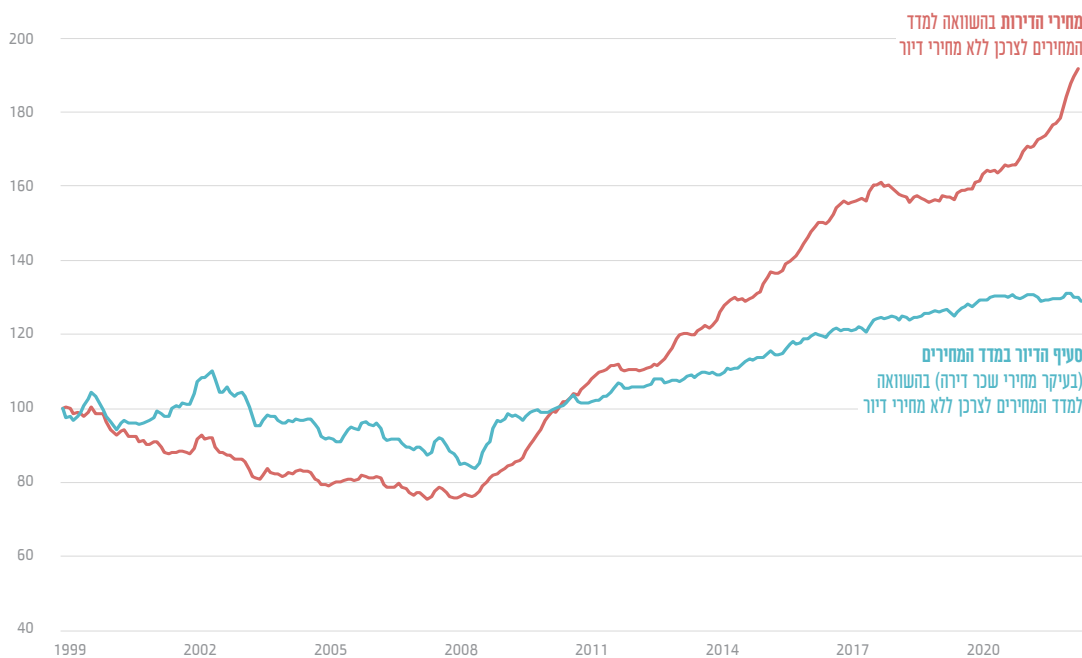

מקור: מדדי המחירים והדירות של הלמ"ס, עיבודי פורום קהלת לכלכלה

מחירי הדירות ומחירי הדיור

מחירים יחסיים
ינואר 1999 = 100

//4.2

מחירי השכירות עלו בשיעור הרבה יותר מתון ממחירי הדירות

בניגוד לעלייה החדה במחירי הדירות, ב-13 השנים האחרונות נרשמה עלייה מתונה למדי במחירי הדיור (המורכבים בעיקר מתשלומי שכר דירה).

שוני זה משקף את הירידה הדרסטית בשיעורי הריבית. סביר להניח שמגמה זו הגיעה לסיומה, וכאשר תהיה עלייה בשיעורי הריבית היא תלווה בירידה במחירי הדירות, או בעלייה במחירי הדיור, או בשילוב של שני הדברים.

מקור: מדדי המחירים והדירות של הלמ"ס, עיבודי פורום קהלת לכלכלה

//4.3

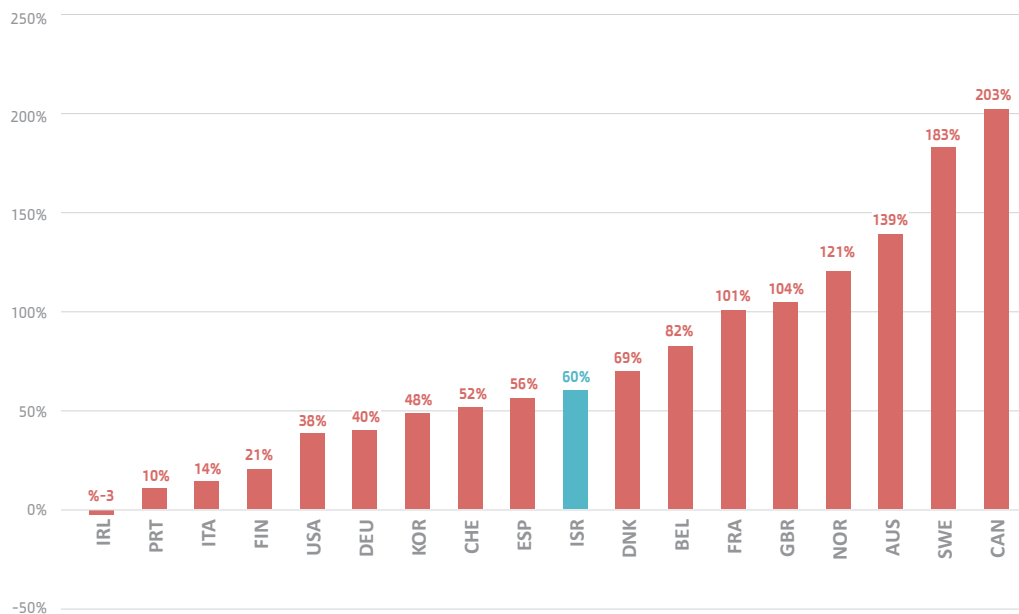
הפער הניכר בין העלייה במחירי הדירות לעלייה במחירי השכירות אינו ייחודי לישראל

התופעה של עלייה חדה במחירי הדירות, במקביל לעלייה מתונה בלבד במחירי השכירות, אינה ייחודית לישראל. היא התרחשה במדינות רבות, על רקע הירידה הדרסטית של כל מערך הריביות בעולם. בעוד ההיצע של דירות מגורים משפיע גם על דירות שרוכשים וגם על דירות ששוכרים, הביקושים לרכישת דירות ולמגורים בשכירות אינם זהים, ומושפעים מגורמים שונים.

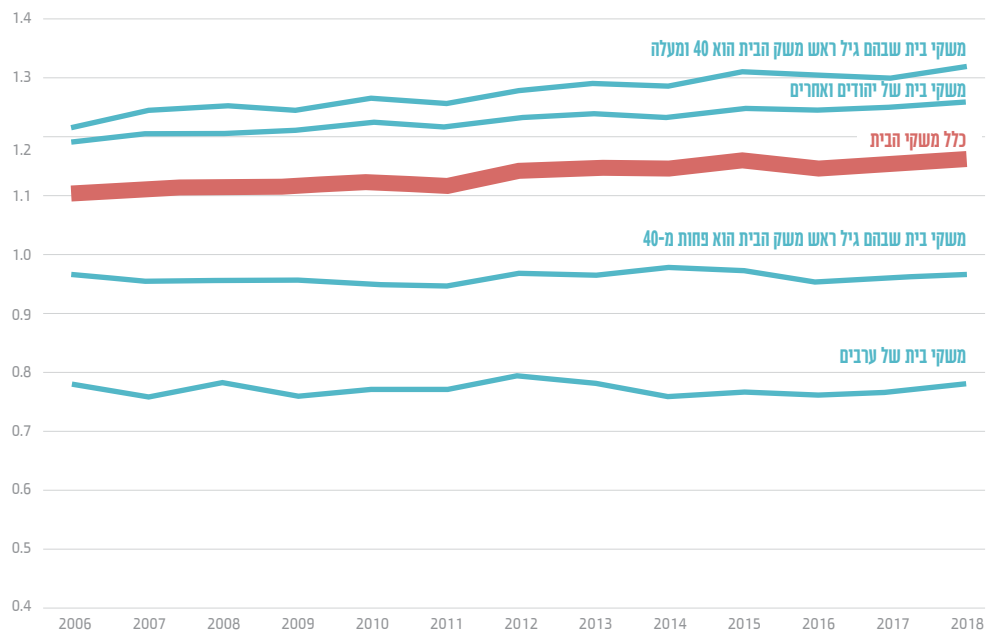
מקור: נתוני ה-OECD ועיבודי פרום קהלת לכלכלה המדינות המופיעות בתרשים הן כל המדינות שיש עליהן נתונים מתאימים במסד הנתונים של ה-OECD.

שיעור הגידול ביחס בין מחירי הדירות למחירי השכירות

במהלך התקופה 1999-2021

ממוצע חדרי מגורים לנפש

//4.4

מספר חדרי המגורים לנפש גדל בעשור האחרון וצפיפות הדיור ירדה

בניגוד למשתמע מהשיח הציבורי על "משבר דיור", צפיפות הדיור דווקא ירדה, תוך מגמת עלייה במספר חדרי המגורים לנפש. אצל מבוגרים ובמגזר היהודי הצפיפות ירדה במידה ניכרת, ובמשקי בית של צעירים ושל ערבים היא נותרה יציבה.

מקור: סקרי משקי הבית של הלמ"ס, עיבודי פורום קהלת לכלכלה

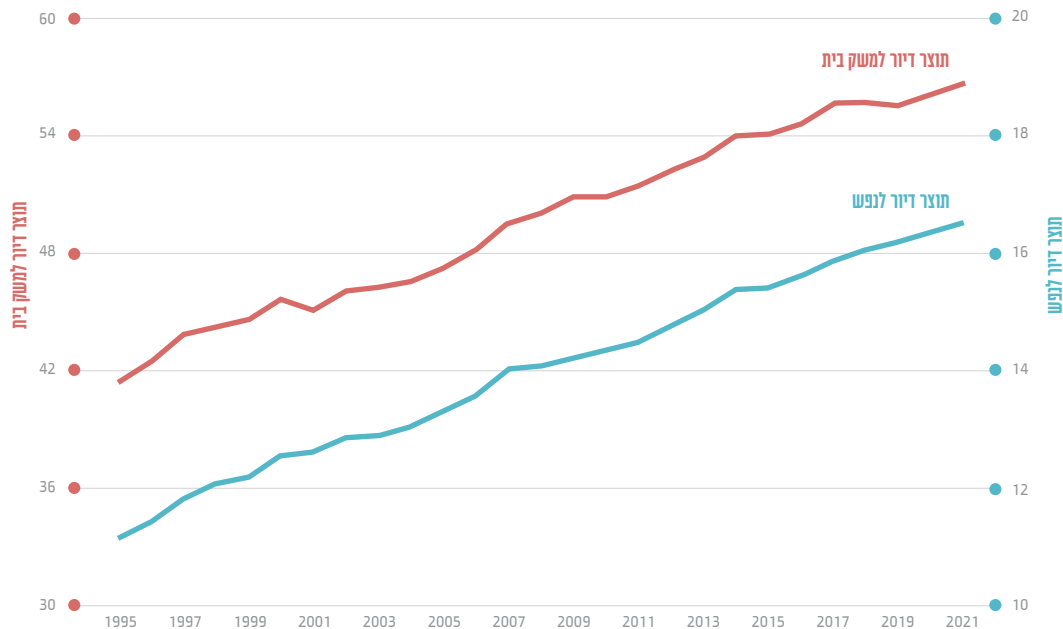
//4.5

גם מדדים נוספים מצביעים על עלייה בשטח המגורים לנפש ולמשק בית, תוך ירידה בצפיפות הדיור

צפיפות הדיור ירדה גם בהתאם למדדים נוספים, כגון תוצר שירותי דיור לנפש ותוצר שירותי דיור למשק בית. תוצר שירותי דיור הוא חלק מהחשבונאות הלאומית, ומשקף את סך השטח של דירות למגורים בישראל.

תוצרי שירותי דיור לנפש ולמשק בית

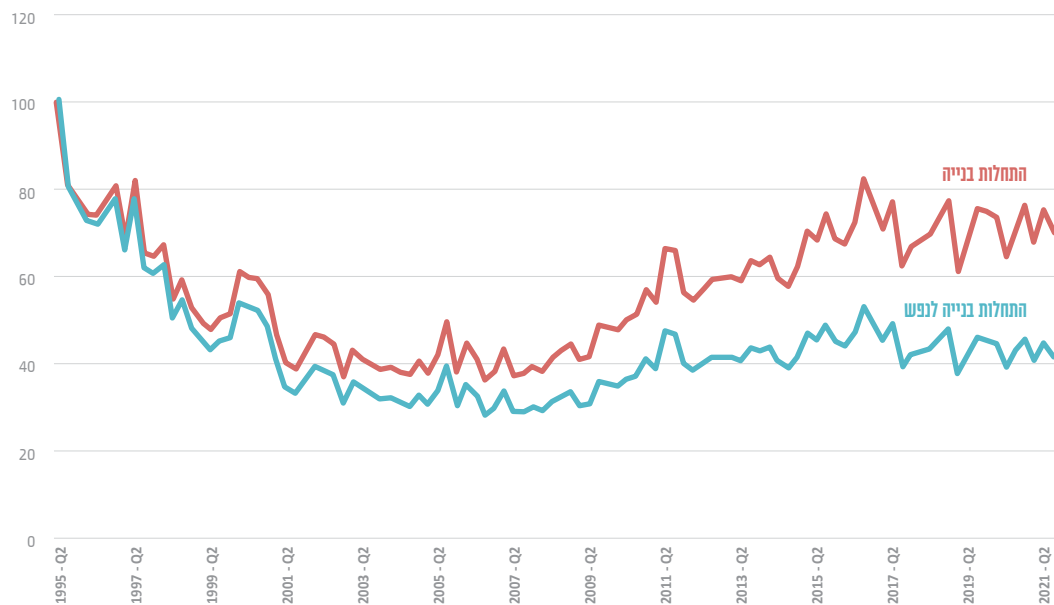
אלפי שקלים במחירי 2015

מקור: סקרי ואומדני הלמ"ס, עיבודי פורום קהלת לכללה

התחלות בנייה

מדד - רבעון שני של 1995 = 100

//4.6

צד ההיצע: מספר התחלות הבנייה גדל, אבל בשנים האחרונות הגידול נבלם

החל מ-2008, במקביל לעלייה במחירי הדירות, נרשם גידול נאה במספר התחלות הבנייה, על רקע ניסיונות הממשלה להגדיל את היצע הדירות. אולם החל מ-2016 עלייה זו נבלמה, ומספר התחלות הבנייה לנפש אף ירד. ירידה זו, אם תימשך לאורך זמן, תגדיל בעתיד את צפיפות הדיור בישראל, ומיצרת כבר כיום ציפיות למחסור בדיור ולחצים לעליית מחירי הדירות.

מקור: סקרי ואומדני הלמ"ס, עיבודי פורום קהלת לכלכלה

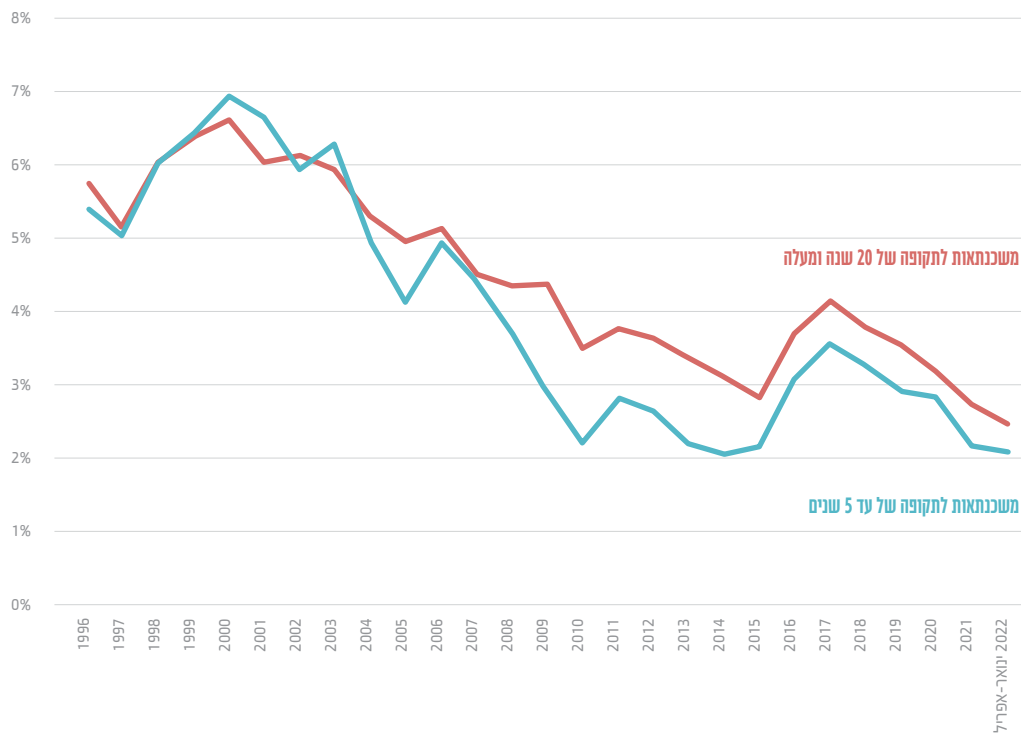
//4.7

צד הביקוש: הוזלת המשכנתאות תרמה לזינוק בביקוש לרכישת דירות

החל מתחילת שנות ה-2000, ובמיוחד לאחר המשבר הפיננסי ב-2008, נרשמה ירידה משמעותית בריבית על המשכנתאות. כך, הריבית על משכנתאות צמודות מדד עומדת כיום על כשליש מהריבית שהייתה לפני כשני עשורים. הירידה בריבית הפחיתה את התשלום החודשי על החזר משכנתא בעשרות אחוזים לכל מיליון שקל משכנתא, הזינה גידול ניכר בביקוש לרכישת דירות והיוותה גורם מרכזי בעליית הדירות.

מקור: נתוני בנק ישראל, עיבודי פורום קהלת לכלכלה

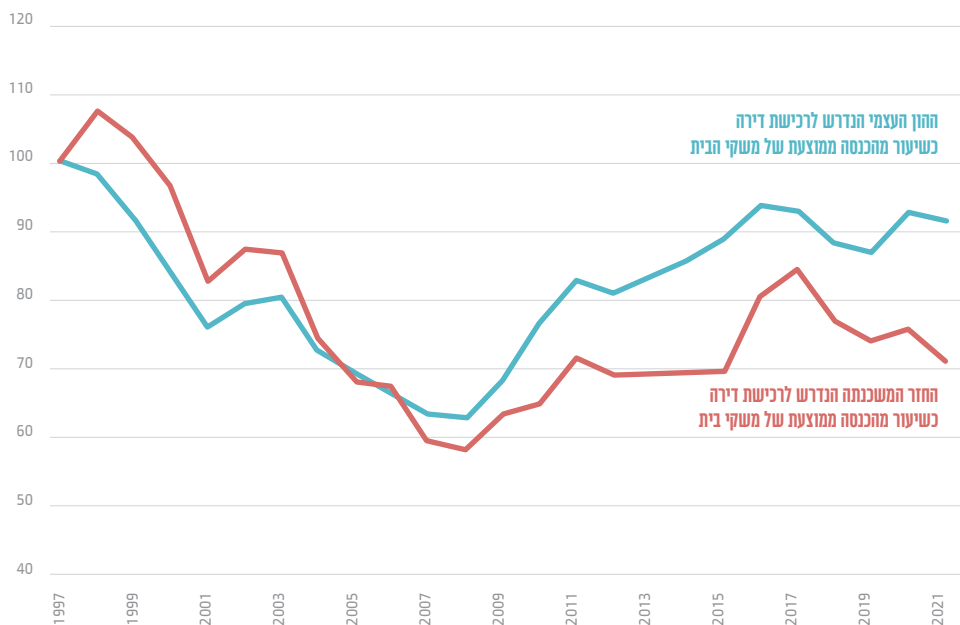
הריבית הממוצעת על משכנתאות צמודות מדד

//4.8

ההון העצמי הנדרש* והחזר המשכנתה הנדרש** לרכישת דירה כשיעור מהכנסת משקי בית***

שנת 1997 = 100 * הון עצמי של מיליון שקלים (במחירי 1997, מתואם למחירי הדירות).
 ** משכנתה צמודת מדד ל-25 שנה על סך מיליון שקלים (במחירי 1997, מתואם למחירי הדירות).
 *** הכנסה ממוצעת למשק בית בשנים 2019-2021 חושבה באמצעות קידום ההכנסה בשנת 2018 בגידול בהכנסה הלאומית הגולמית לנפש ב-2019, 2020 ו-2021.

פחות קשה לקנות דירה כיום בהשוואה למצב שלפני 25 שנים

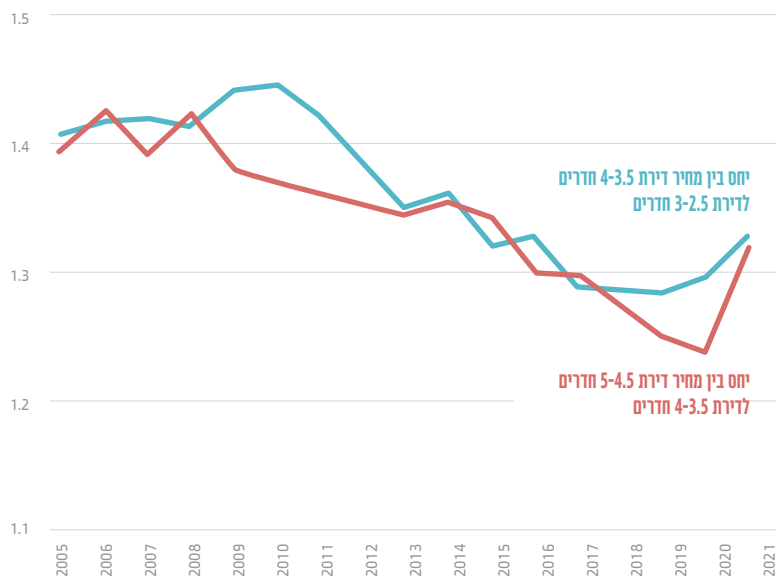
ב-25 השנים האחרונות עלו מחירי הדירות במידה ניכרת, אך במקביל עלתה גם ההכנסה הפנויה של משקי הבית וירד התשלום החודשי על משכנתה בגודל נתון. היחס של ההון העצמי הנדרש להכנסה נטו של משקי הבית היה נמוך במעט ב-2021 בהשוואה למצב ב-1997, והיחס בין ההחזר החודשי של משכנתה להכנסה נטו (תוך התחשבות בעליית מחירי הדירות) היה נמוך בהרבה. שניהם גבוהים יותר כיום בהשוואה למצב בשנת 2008.

מקור: נתוני הלמ"ס ובנק ישראל, עיבודי פורום קהלת לכלכלה

//4.9

המחיר היחסי של דירות גדולות לעומת דירות קטנות

(לפי מספר החדרים בדירה)

המחיר היחסי של דירות גדולות (לעומת דירות קטנות) ירד בין 2010 ל-2019, אך עלה בחדות בין 2019 ל-2021

קיימת טענה שלפיה הקושי לרכוש דירה נובע בין היתר מכך שבשנים האחרונות נבנות יותר דירות גדולות ופחות דירות קטנות, כך שהרוכשים "נאלצים" לקנות דירות גדולות, אף שהיו מסתפקים ברכישת דירה קטנה יותר. אם טענה זו נכונה, ונוצר פער בין ההיצע לביקוש מבחינת גודל הדירות, אז המחירים של דירות קטנות היו אמורים לעלות בשיעורים חדים יותר והמחיר היחסי של דירות גדולות (לעומת דירות קטנות) היה אמור לרדת. בפועל, אכן מגמה זו התקיימה בתקופה מסוימת, בעיקר בין 2010 ל-2019, אך בין 2019 ל-2021 היא התהפכה בחדות.

מקור: נתוני הלמ"ס ועיבודי פורום קהלת לכלכלה

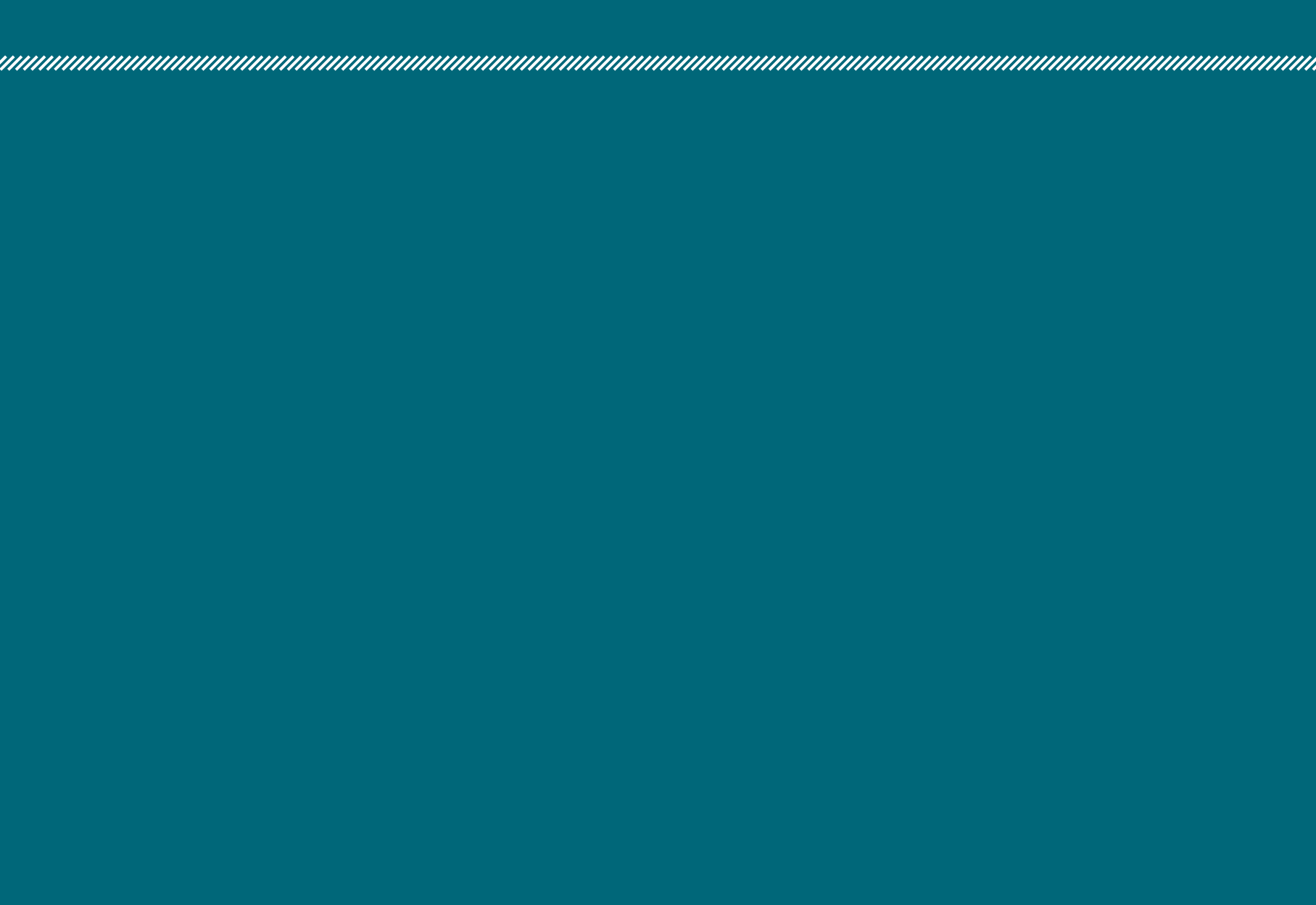

5

**רשויות מקומיות, שלטון מרכזי
ומה שביניהם: איפה הכסף?**

ערן יוגב

חלוקת משאבי המדינה לרשויות המקומיות, כך שהעברות הממשלה מממנות כ-40% מסך ההוצאות השוטפות של הרשויות המקומיות. אותן העברות מותנות בהקצאת משאבים מצד הרשויות המקומיות למטרות שאינן בהכרח משקפות את העדפותיהן של הרשויות.

בחינת הנתונים התקציביים של הרשויות בהתאם למגזרי האוכלוסייה השונים מעלה כי יש שוני ביחסי השלטון המרכזי והשלטון המרכזי בכל מגזר. בעוד המגזר היהודי שאינו חרדי (גם בערים מעורבות) מייצר הכנסה עצמית גבוהה יותר באמצעות גביית מיסי הארנונה, רשויות חרדיות וערביות מסתמכות על המדינה בצורה נרחבת למדי בכל הקשור להכנסתן וליכולתן לספק שירותים לתושביהן.

הקשר בין השלטון המרכזי לשלטון המקומי בישראל מבחינה תקציבית הוא נושא סבוך ומעורפל. פרט לתקציבים העוברים ממשרדי הממשלה, הרשות מושפעת מהחלטות רגולטוריות של המדינה בכל הקשור להכנסותיה, הן מבחינת חקיקה הן מבחינות אחרות, כמו למשל תיחום גאוגרפי של אזורי תעשייה.

מטרת פרק זה היא לשפוך אור על נושאים אלו, מתוך רצון לקדם מדיניות מבוססת נתונים, שקופה ובת קיימא.

עם חילופי השלטון בישראל, מגפת הקורונה והמשך מגמת העלייה במחירי הדירות, השיח אודות השלטון המקומי עולה חדשות לבקרים על סדר היום הציבורי, וניתן לזהות ניצנים של שינוי בכל הקשור ליחסי שלטון מקומי ושלטון מרכזי. קולות מהשטח, הן של ראשי ערים הן של בכירים במשרד הפנים, קוראים לביזור סמכויות השלטון המרכזי לשלטון המקומי.

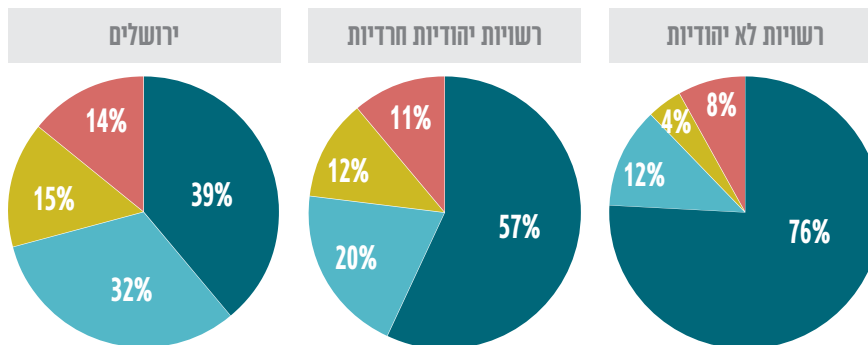
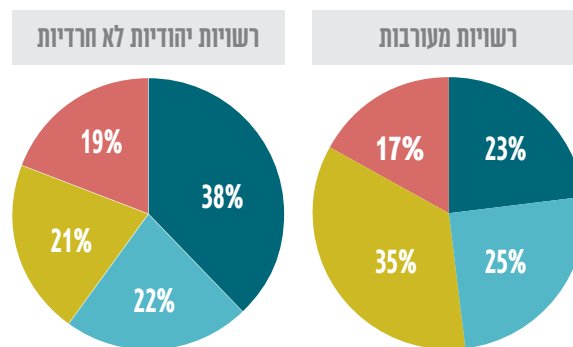
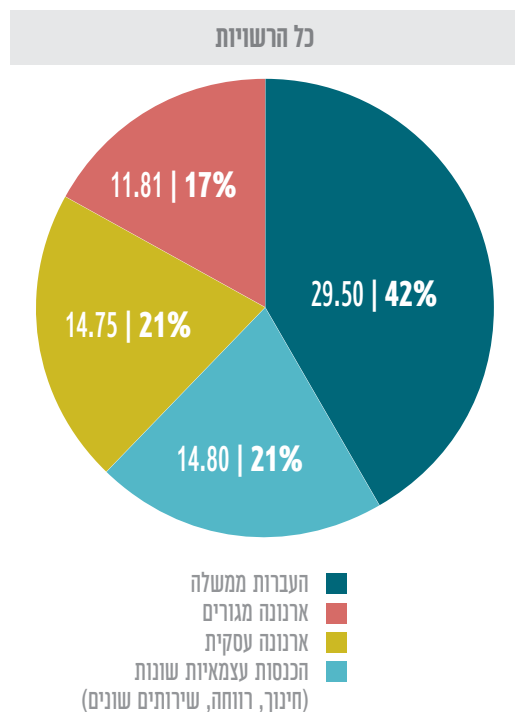
כיום, השלטון המקומי תלוי במידה רבה בשלטון המרכזי בכל הקשור ליכולתו לנהל את ענייניו הכספיים, מבחינת ההכנסה ומבחינת ההוצאה כאחד. מבחינת ההכנסה, הרשות המקומית מחויבת לגבות ארנונה בטווח תעריפים צר יחסית, הנקבע במשרדי הפנים והאוצר. יתרה מכך, הרשות המקומית חייבת לתת הנחות בארנונה למגורים לקבוצות אוכלוסייה שונות, על פי קריטריונים שנקבעו בחוק, וכן הנחות בארנונה למבני ציבור, כגון משרדי ממשלה וקופות חולים. במקביל, הממשלה מעבירה כספים לחלק מן הרשויות בצורה של מענק איזון ומענק הברירה (המיועד לעיריית ירושלים בלבד), לפי קריטריונים שנקבעו במשרדי הממשלה.

גם צד ההוצאה מותנה בצורה משמעותית במשרדי הממשלה - שיטת המימון התואם (מאצינג) בחינוך וברוחה משפיעה מהותית על

//5.1

מקור ההכנסה הגדול ביותר של הרשויות המקומיות הוא העברות הממשלה

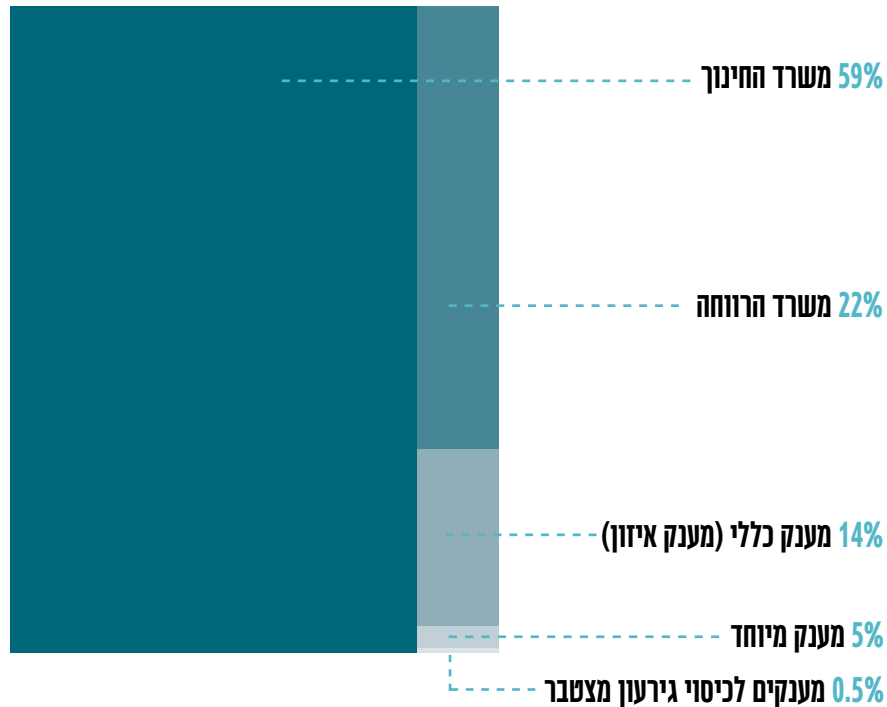
פילוח הכנסת הרשויות המקומיות, במיליארדי שקלים וכשיעור מסך ההכנסה, 2019

* סוג היישוב נקבע על פי דת רוב התושבים, ויישובים חרדים מוגדרים לפי אחוז הצבעה למפלגות חרדיות. רשות מעורבת היא רשות יהודית שבה שיעור התושבים שאינם יהודים עולה על 10%.

** לאור מאפיינים תקציביים ייחודיים, ירושלים מוצגת בחתך נפרד.

פילוח העברות הממשלה לרשויות המקומיות, 2019

חינוך ורווחה תחילה // 5.2

משרד החינוך ומשרד הרווחה אחראים לכ-81% מהעברות הממשלה לרשות המקומית, ומענקים שונים מהווים את יתרת הסכום.

משרד החינוך ומשרד הרווחה עובדים בשיטת המימון התואם (מאצינג). עבור כל שקל שהרשות המקומית מתקצבת בתחומים הללו, המדינה תתקצב בערך שלושה שקלים.

חשוב לציין כי בתחום החינוך שיטת המימון התואם מתייחסת להוצאות מוניציפליות, כדוגמת הוצאות אבטחה והיסעים, ולא לשעות ההוראה עצמן, שאינן מהוות חלק מתקציב הרשות המקומית.

//5.3

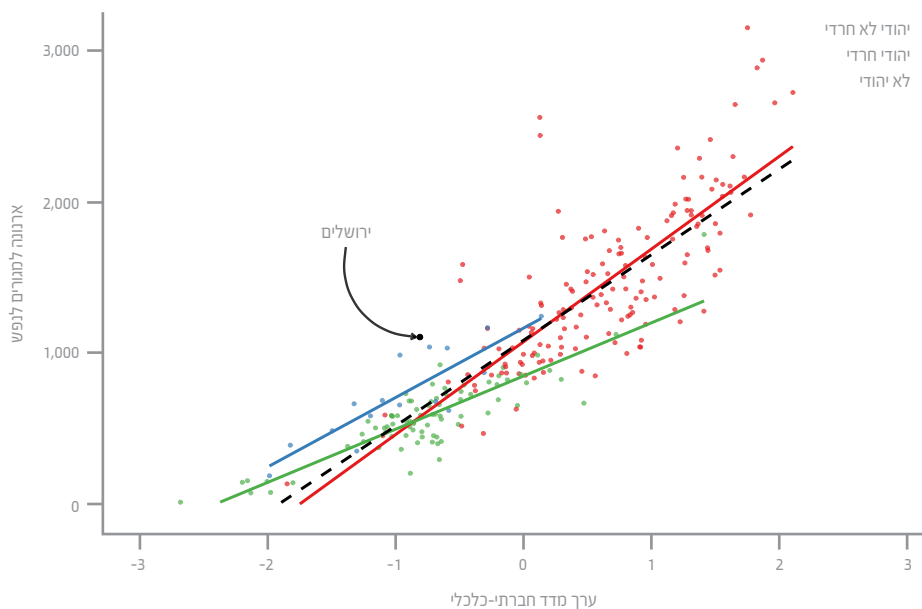
רשויות בעלות דירוג חברתי-כלכלי גבוה גובות יותר ארנונה למגורים

גביית הארנונה למגורים לנפש מושפעת במידה רבה מערך המדד החברתי-כלכלי שמאפיין את היישוב, והיא אינה מושפעת בצורה משמעותית מגודל היישוב והמגזר אליו משתייכים תושביו.

טיב הקשר בין המשתנים נבדק ברגרסיה, והתוצאות מעידות על כך שערך המדד החברתי-כלכלי הוא משתנה מובהק, בעוד שאר המשתנים שנבדקו (כגון מגזר וגודל רשות) אינם מובהקים סטטיסטית.

על ציר ה-X מופיע ערך המדד החברתי-כלכלי, שמודדת הלמ"ס תוך התחשבות במאפיינים האלה: הרכב דמוגרפי (לפי דת), השכלה וחינוך, רמת חיים, תעסוקה וגמלאות. ערך המדד הוא רציף, והחלוקה לאשכולות חברתיים-כלכליים מתבצעת על בסיס ניתוח אשכולות, כשערך מדד גבוה יותר משמעו אשכול גבוה יותר ויישוב "חזק" יותר.

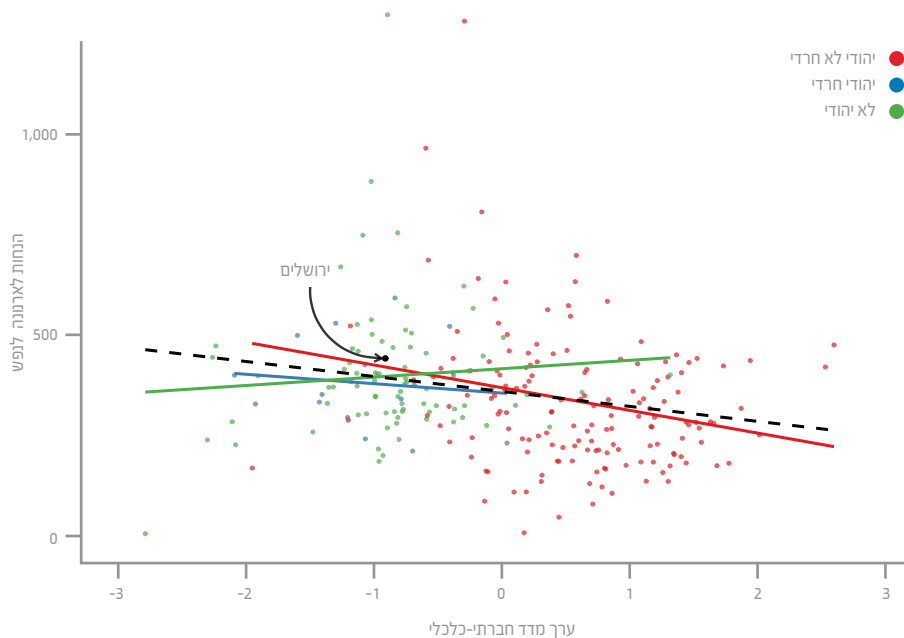
הכנסות הרשות מארנונה למגורים לנפש לפי ערך מדד חברתי-כלכלי, 2018

* קווי המגמה הצבעוניים מייצגים את המגמה לכל מגזר, בעוד הקו השחור המקווקו מייצג את המגמה בכלל הרשויות המקומיות.

** המגזר היהודי כולל רשויות מעורבות.

הנחות בארנונה למגורים לפי ערך מדד חברתי-כלכלי, 2018

נוספים, כמו מגזר ומספר תושבים, ערך המדד החברתי-כלכלי הוא בעל קשר משמעותי לסך ההנחות מארנונה ברשות המקומית.

//5.4

רשויות עם אוכלוסייה חלשה נוטות להעניק יותר הנחות בארנונה למגורים בהשוואה לרשויות עם אוכלוסייה חזקה

מתוקף חוק, הרשות מחויבת להעניק הנחות מסוימות לתושבים העומדים בקריטריונים שהחוק קובע, כמו למשל לנכי צה"ל ולמשפחות שכולות.

נוסף להנחות המחייבות, החוק כולל קריטריונים נוספים להנחות בארנונה למגורים, שאותם הרשות המקומית יכולה לממש לפי ראות עיניה, כמו למשל הנחה בהתאם למבחני הכנסה. הרשות לא יכולה לקבוע לעצמה קריטריונים נוספים להנחות בארנונה פרט למצוין בחוק. גם לאחר בקרה על משתנים

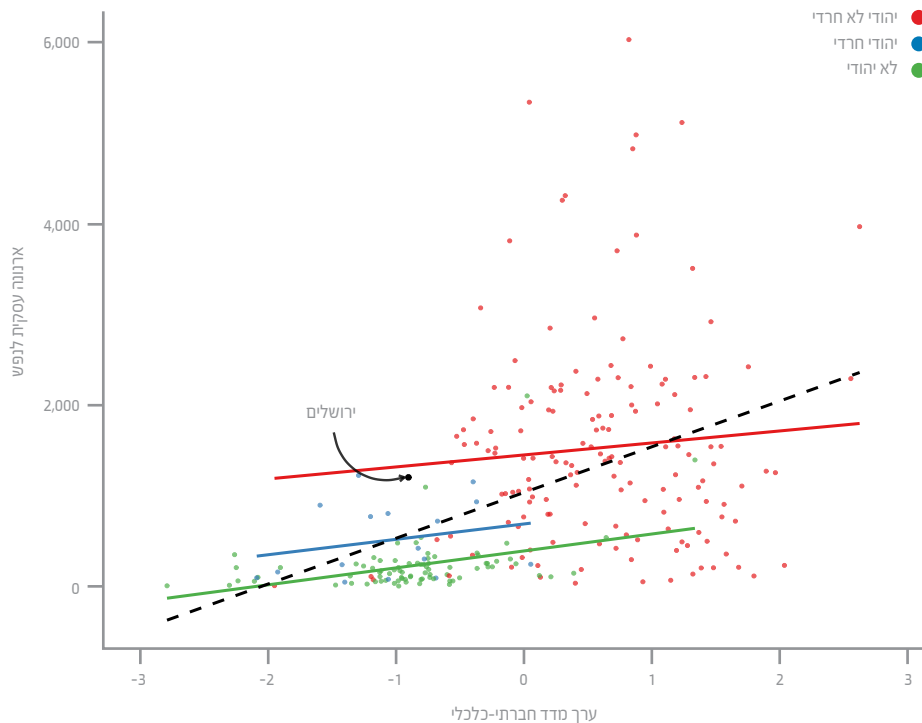
//5.5

רשויות יהודיות שאינן חרדיות מכניסות יותר מארנונה עסקית לעומת רשויות חרדיות ורשויות לא יהודיות

הארנונה העסקית מהווה כ-35% מההכנסות העצמיות של הרשויות. נוכח העובדה שהשירותים שהרשות מעניקה לעסקים מצומצמים למדי, מדובר בהכנסה משמעותית ללא הוצאות נלוות לצידה, היכולה לשמש למימון הוצאות מוניציפליות אחרות.

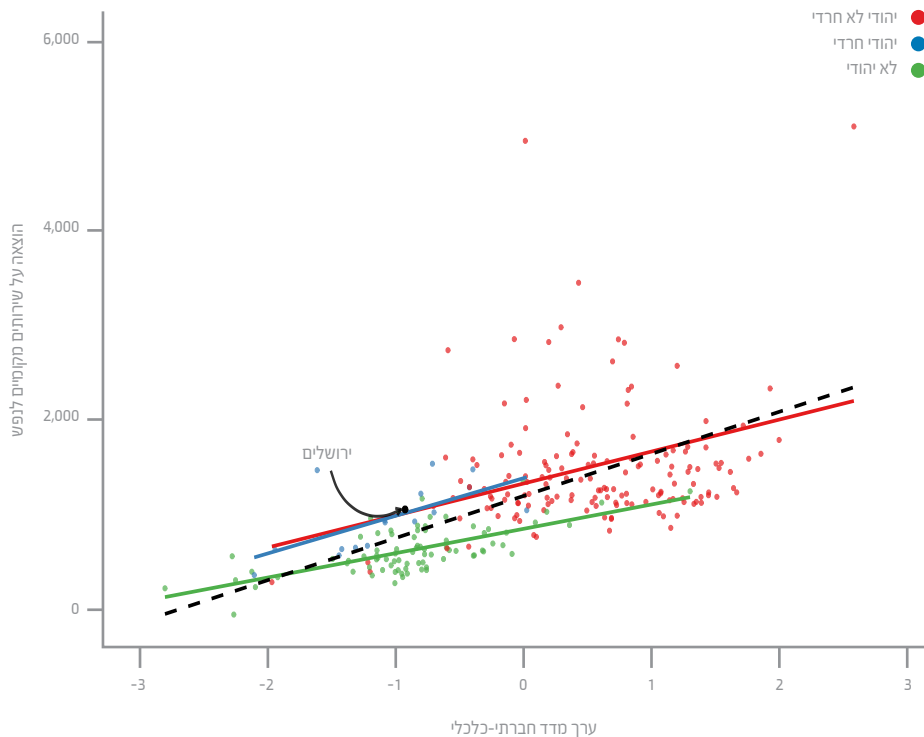
לגודל האוכלוסייה ולערך המדד חברתי-כלכלי קשר חזק לסך הארנונה העסקית שהרשות מכניסה, ורשויות גדולות וחזקות מכניסות יותר ארנונה עסקית מרשויות קטנות וחלשות.

גביית ארנונה עסקית לנפש לפי ערך מדד חברתי-כלכלי, 2018

הוצאה על שירותים מקומיים לנפש לפי ערך מדד חברתי-כלכלי, 2018

//5.6

רשויות בדירוג חברתי-כלכלי גבוה מעניקות לתושביהן יותר שירותים מקומיים

השירותים המקומיים שאותם מספקת הרשות המקומית לתושביה כוללים שירותי תברואה, תכנון ובנייה, אבטחה וכיוצא באלה. מהשירותים המקומיים נהנים כל תושבי הרשות, ולא אוכלוסיית מטרה ספציפית (כגון מטופלי רווחה או תלמידים).

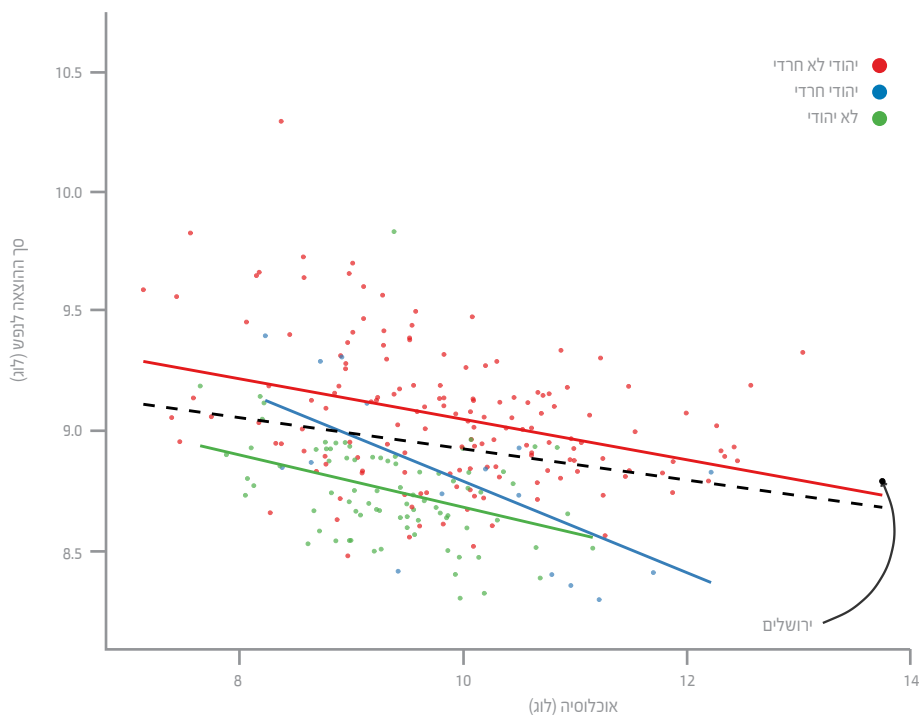
את השירותים המקומיים מממנת הרשות, ובמידה מסוימת הממשלה מסייעת למימון ההוצאה בחלק מהיישובים באמצעות מענקי האיזון.

מלבד המדד החברתי-כלכלי, מגזר הרשות משפיע על הוצאת הרשות על שירותים מקומיים, כשרשויות יהודיות שאינן חרדיות מספקות יותר שירותים מרשויות שאינן יהודיות.

רשויות קטנות ורשויות בהן גביית הארנונה גבוהה נוטות להוצאה גבוהה יותר לנפש, מגזר יהודי מוציא יותר ממגזר שאינו יהודי

//5.7

סך ההוצאה לנפש לפי גודל האוכלוסייה, 2018

סך ההוצאה לנפש כולל הוצאה על שירותים ממלכתיים בתוספת ההוצאה על שירותים מקומיים. את השירותים הממלכתיים, הכוללים את תחומי החינוך, התרבות והרווחה, מספקת הרשות המקומית, והם ממומנים על ידי הרשות המקומית והמדינה. להכנסות הרשות המקומית מארנונה השפעה גדולה על ההוצאה לנפש.

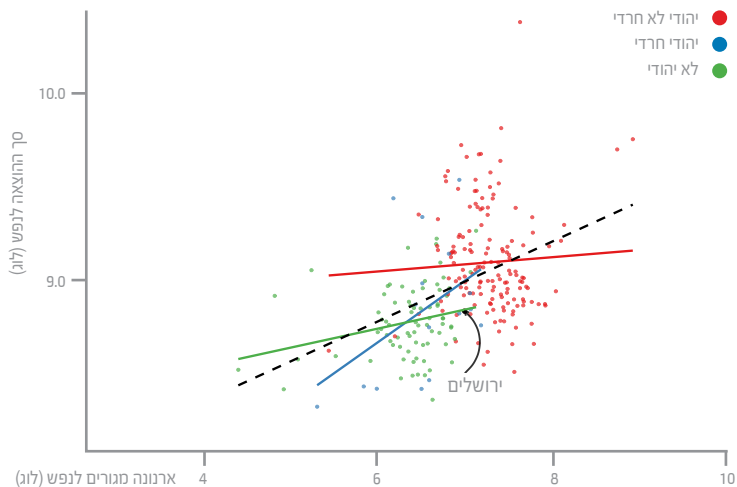
ברשויות גדולות וברשויות המשתייכות למגזר החרדי והערבי סך ההוצאה נמוך יותר לעומת רשויות קטנות ורשויות יהודיות לא חרדיות. כמו כן, רשויות עם ערך מדד חברתי-כלכלי גבוה נוטות להוצאה נמוכה יותר לנפש.

להכנסות הרשות המקומית מארנונה עסקית וארנונה למגורים השפעה גדולה על ההוצאה לנפש

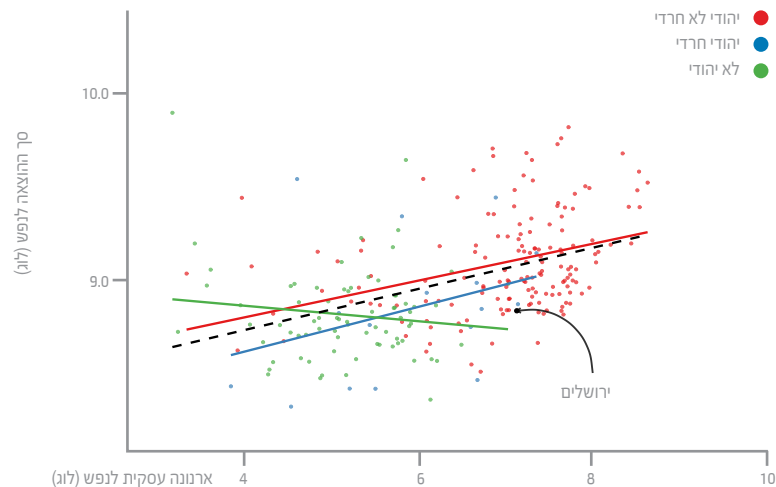
//5.8

בדקנו את ההשפעה של גביית ארנונה עסקית ושל גביית ארנונה למגורים על סך ההוצאה לנפש באמצעות מודל רגרסיה, תוך התחשבות במספר התושבים ברשות המקומית. התוצאות מראות כי כל שקל נוסף שנגבה בארנונה עסקית מתואם עם עלייה של 1.12 שקלים בהוצאה עבור שירותים לתושב וכל שקל נוסף שנגבה בארנונה למגורים מתואם עם עלייה של 0.73 שקל בהוצאה עבור שירותים לתושב.

סך ההוצאה לנפש לפי גביית ארנונה **מגורים** לנפש, 2019

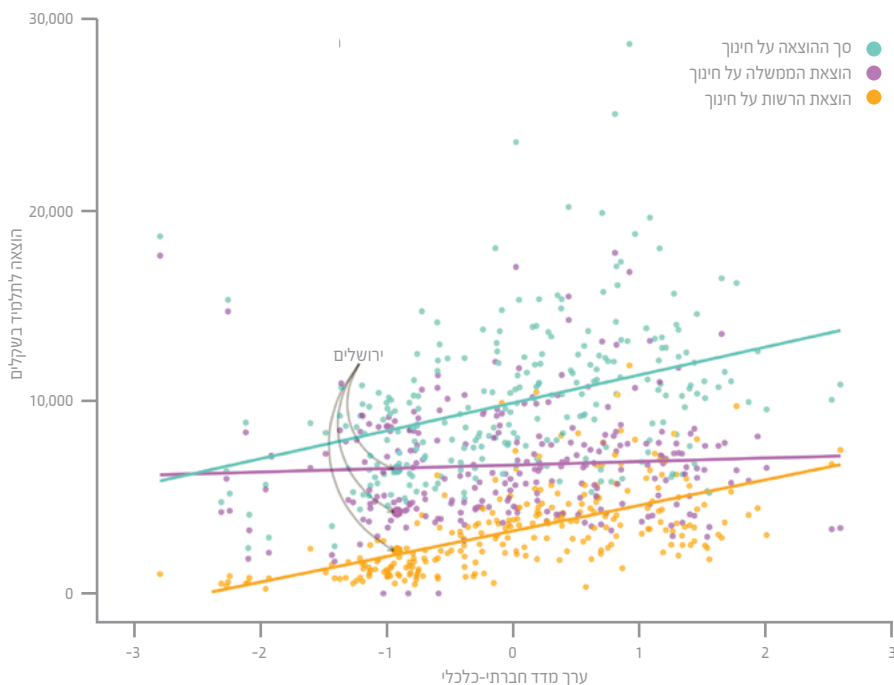

סך ההוצאה לנפש לפי גביית ארנונה **עסקית** לנפש, 2019

//5.9

הוצאות מוניציפליות לחינוך לתלמיד לפי ערך מדד חברתי-כלכלי, 2019

* משרד החינוך לא מחזיק בנתונים אודות הסכום העובר במסגרת המאצינג מהמדינה לרשות המקומית. הנתונים בתרשים מציגים את סך הסכום העובר מהמשרד לרשות המקומית.

** הגדרנו תלמיד כתושב מתחת לגיל 18, המשתייך למוסד חינוכי ברשות, הן בבתי הספר הן בגני הילדים, בהתאם לקובץ הרשויות המקומיות של הלמ"ס.

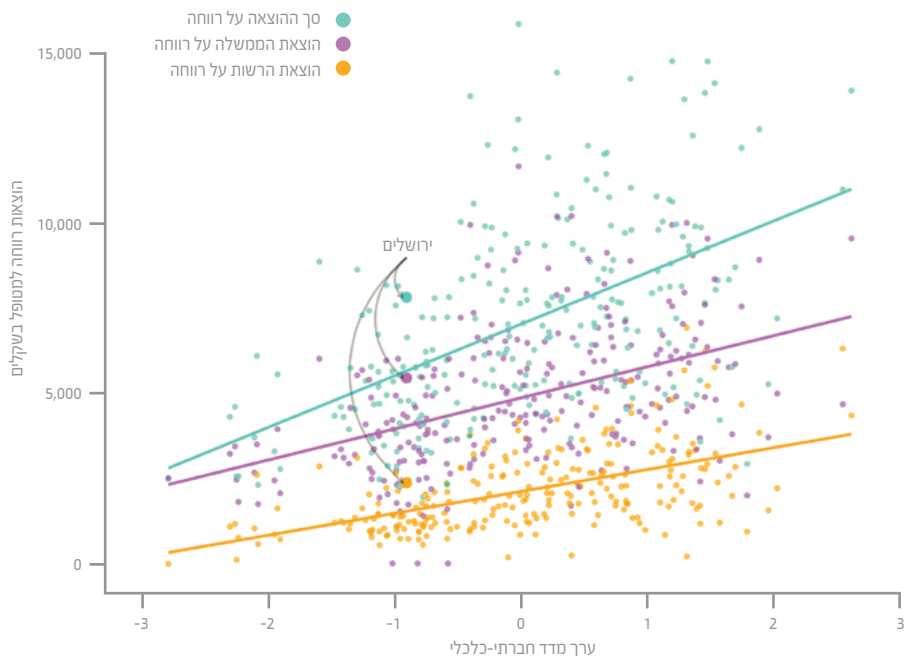
הן המדינה הן הרשות המקומית מוציאות יותר לתלמיד ברשות חזקה לעומת רשות חלשה

להבדיל משירותים מקומיים, להוצאות החינוך אוכלוסיית יעד ברורה - תלמידים.

שיטת המימון התואם הקיימת בחינוך עלולה ליצור "מלכודת עוני" לרשויות חלשות, מפני שהן מתקשות לממן את חלקן במאצינג. בכך נוצר מצב שברשות חלשה גם ההוצאה של הרשות וגם ההוצאה של המדינה על חינוך נמוכות.

חرف העובדה שהעברות המדינה לנפש גבוהות יותר לרשויות חלשות, ניתן לראות כי עבור תלמיד הקשר הוא הפוך.

הוצאות רווחה למטופל לפי ערך מדד חברתי-כלכלי, 2019

* משרד הרווחה לא מחזיק בנתונים על אודות הסכום העובר במסגרת המאצ'ינג מהמדינה לרשות המקומית. הנתונים בתרשים מציגים את סך הסכום העובר מהמשרד לרשות המקומית.

** מטופל רווחה מוגדר כבעל תיק מוכר ברשות המקומית.

//5.10

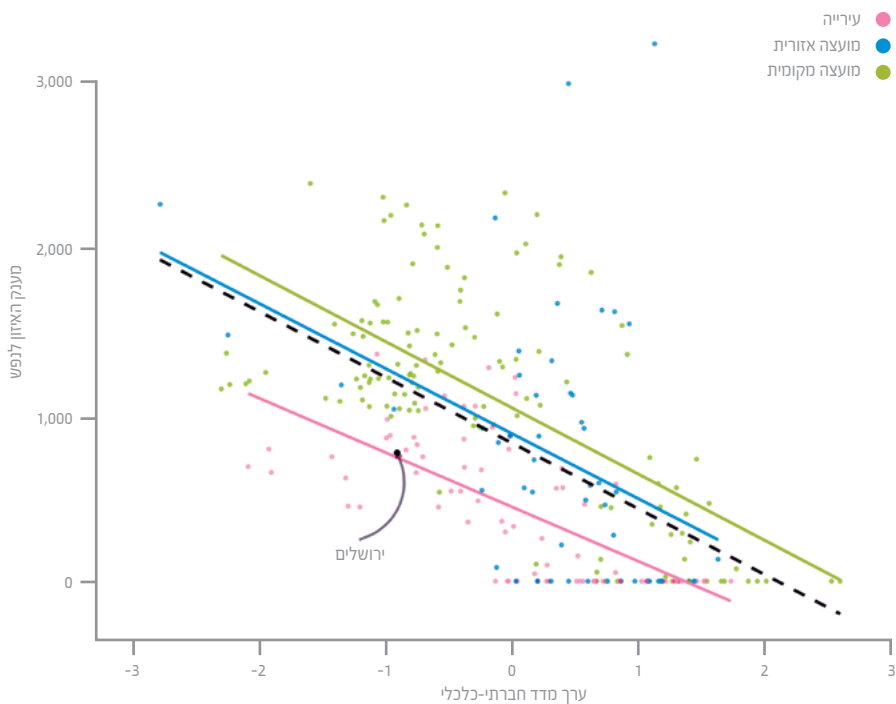
הן המדינה הן הרשות המקומית מוציאות יותר למטופל רווחה ברשות חזקה לעומת רשות חלשה

בתחום הרווחה קיים מימון תואם, כשעבור כל שקל שהרשות מוציאה הממשלה תוציא כשלושה שקלים. הוצאת הרשויות החלשות למטופל רווחה נמוכה, דבר המרמז על חוסר יכולתן לממן את חלקן במאצ'ינג.

אם כן, אף על פי שהמדינה מעבירה יותר עבור תושב ברשות חלשה, ניכר כי עבור מטופלי רווחה הקשר הוא הפוך.

//5.11

התפלגות מענק האיזון לנפש לפי ערך מדד חברתי-כלכלי, 2019

רשויות עם אוכלוסייה חלשה מקבלות מענק איזון גבוה יותר לנפש בהשוואה לרשויות עם אוכלוסייה חזקה

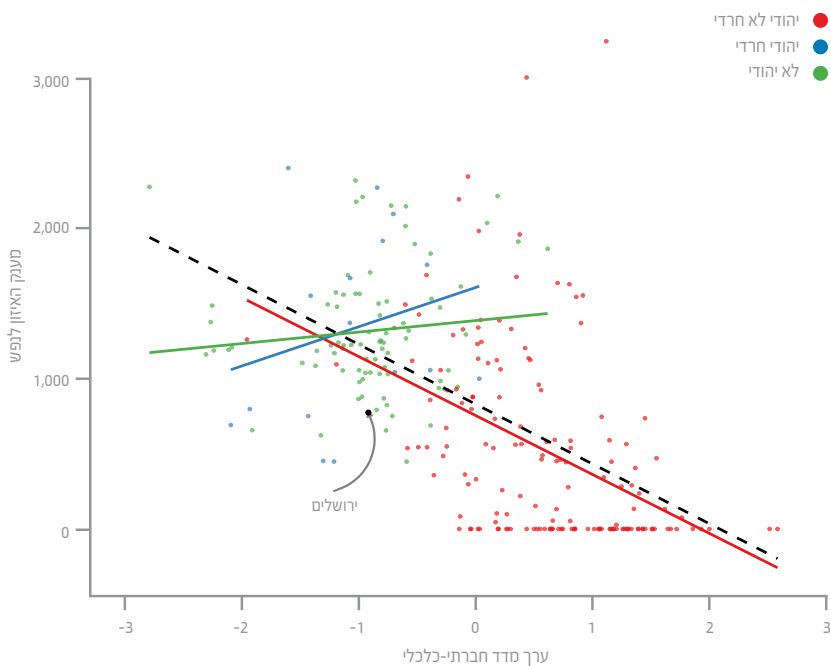
תפקידו של מענק האיזון, כפי שנקבע בוועדת גדיש, הוא להשלים את ההכנסה העצמית של הרשות, זאת כדי לאפשר עצמאות במתן שירותים מקומיים לתושבים.

מענק האיזון מחושב לפי נוסחה המביאה לידי ביטוי מאפיינים שונים של הרשות, כגון אשכול חברתי-כלכלי, כמות תושבים, מידת גביית הארנונה ברשות וכדומה. חשוב לציין כי המענק המופיע בתרשים הוא המענק אותו מקבלת הרשות בפועל. מענק המודל, כפי שמחושב במשרד הפנים, גבוה יותר.

עם זאת, השאלה אם מענק האיזון אכן מממש את ייעודו ומשלים את הכנסתן העצמית של הרשות עודנה פתוחה ותלויה במידה רבה באופן ניסוח השאלה.

//5.12

התפלגות מענק האיזון לנפש לפי ערך מדד חברתי-כלכלי, 2019

* הרגרסיה כוללת גם את הרשויות שלא מקבלות מענק איזון ואת ירושלים שזכאית למענק הבירה.

גודל הרשות ומגזרה משפיעים בצורה חזקה על סך המענק האיזון לנפש

גובה מענק האיזון מושפע באופן משמעותי מערך המדד החברתי-כלכלי, ממספר התושבים ברשות ומהשתייכות למגזר החרדי. ככל שערך המדד החברתי-כלכלי ומספר התושבים ברשות נמוכים יותר, ואם היישוב משתייך למגזר החרדי, מענק האיזון לנפש יהיה גבוה יותר.

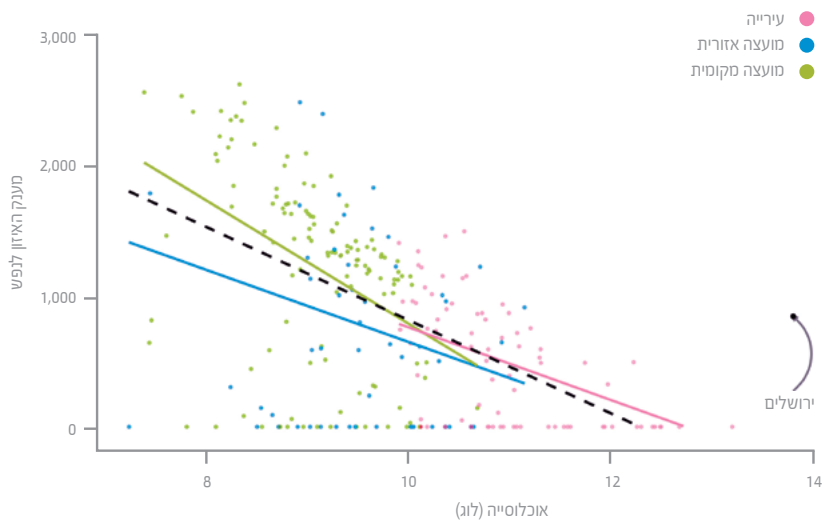
לאחר בקרה על מספר תושבים ועל ערך המדד החברתי-כלכלי, לא נמצאה השפעה מובהקת של רשויות לא יהודיות לעומת רשויות יהודיות לא-חרדיות. כמו כן, לסוג הרשות (עירייה, מועצה מקומית או מועצה אזורית) אין השפעה מובהקת על סכום המענק אותו היא תקבל.

כשמוסיפים לבקרה את ירושלים ואת מענק הבירה שהיא מקבלת, מקבלים שתוספת המענק של ירושלים היא מובהקת.

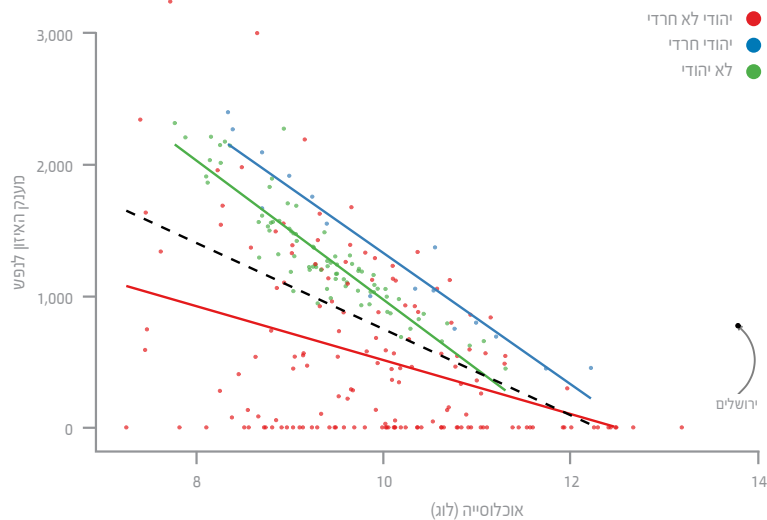
רשויות קטנות מקבלות מענק איזון גבוה יותר מרשויות גדולות, גם בקרב מגזרים שונים

//5.13

התפלגות מענק האיזון לנפש לפי אוכלוסייה בחתך לסוג הרשות המקומית, 2019

התפלגות מענק האיזון לנפש לפי אוכלוסייה בחתך למגזרים, 2019

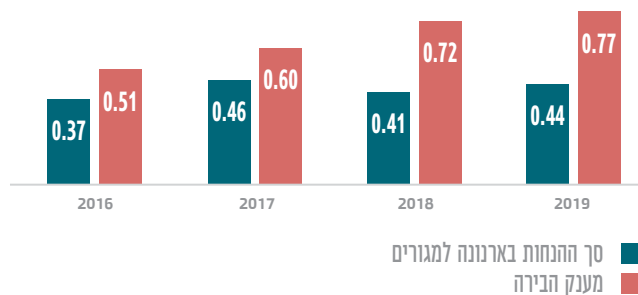
סדרי הגודל של מענקי האיזון ומענק הבירה בשנים האחרונות גדולים במעט מסך ההנחות והפטורים מארנונה למגורים

//5.14

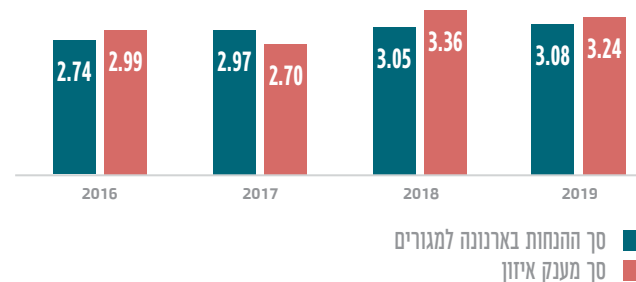
מענק האיזון ומענק הבירה מפצים בשנים האחרונות על הפסדי ההכנסה מארנונה של הרשויות (בהסתכלות כוללת על כלל הרשויות המקומיות). עם זאת, סך ההנחות בארנונה כולל גם רשויות שאינן זכאיות למענק איזון, והממשלה אינה מפצה אותן על אובדן ההכנסה, שחלקו כפוי מתוקף החוק.

עם זאת, מענק האיזון נועד להשלים את הכנסתה העצמית של הרשות, אך נוסחת המענק אינה מפרטת את ההרכב של אותה הכנסה. כיוון שסכום ההנחות בארנונה הוא נתון זמין, קונקרטי וניתן למדידה, המתאר אובדן הכנסה בפועל, בחרנו להשתמש בסכום זה כאומדן לסכום השווק את הכנסתה העצמית של הרשות וכנקודת ייחוס לבחינת מענק האיזון.

הנחות מארנונה בירושלים ומענק בירה במיליארדי שקלים

סך ההנחות מארנונה ומענק האיזון במיליארדי שקלים, ללא ירושלים

פורום קהלת

פורום קהלת הוא מכון מחקר השוכן בירושלים ופועל לעיגון מעמד הקבע של ישראל כמדינת הלאום של העם היהודי, לחיזוק הדמוקרטיה הישראלית, קידום חירות הפרט ועידוד יישום עקרונות השוק החופשי בישראל. הפורום איננו מפלגתי ונשען על מקורות עצמאיים פרטיים ללא מימון ישיר או עקיף ממדינת ישראל או מכל ישות מדינית אחרת. כל תוצרי הפורום מוגשים למקבלי ההחלטות ולציבור ללא תמורה.

פורום קהלת לכלכלה

פורום קהלת לכלכלה מקדם מדיניות תומכת צמיחה, תחרות וחירות, באמצעות מחקר כלכלי וחברתי. הפורום נוסד בשנת 2014 ומתמחה בנינוח סוגיות כלכליות וחברתיות ובהכנת הצעות מדיניות על בסיס מחקרי, תיאורטי ואמפירי. פעילות הפורום ופרסומיו מכאנים למקבלי ההחלטות ולקהל הרחב, ומטרתם לגבש תמונה מדויקת של המציאות הכלכלית והחברתית בישראל, לאתגר תפיסות מקובלות, ולהציע פתרונות מדיניות שיאפשרו לקדם שגשוג כלכלי וחברתי.

ISBN 978-965-7796-00-9

9 789657 796009

פורום קהלת (ע"ר)

רח' עם ועולמו 8, ירושלים 9546306

טלפון: 02-6312724

office@kohelet.org.il | www.kohelet.co.il

